

МОН УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТРАНСПОРТНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з навчальної роботи

Олександр ГРИЩУК

к. квітня 2022 р.

**ПРОГРАМА
АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ
за освітньо-професійною програмою
«ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ»**

**першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
галузі знань 07 «Управління та адміністрування»**

**Освітня кваліфікація
Бакалавр з фінансів, банківської справи та страхування**

Київ – 2022

Програму атестаційного екзамену для атестації випускників першого (бакалаврського) рівня вищої освіти освітньо-професійної програми «Фінанси, банківська справа та страхування» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» галузь знань 07 «Управління та адміністрування» у 2021-2022 навчальному році розроблено кафедрою фінансів, обліку і аудиту.

Розглянуто та схвалено на засіданні кафедри фінансів, обліку і аудиту.
Протокол № 8 від 21 квітня 2022 року.

Розглянуто та схвалено на засіданні Вченої Ради факультету менеджменту, логістики та туризму.
Протокол № 7 від 27 квітня 2022 року.

Розглянуто та схвалено на засіданні Науково-методичної ради Національного транспортного університету.
Протокол № 29 від 29 квітня 2022 року.

ЗМІСТ

Загальні положення.....	4
1. Дисципліна «Фінанси».....	5
2. Дисципліна «Гроші і кредит».....	12
3. Дисципліна «Фінанси підприємства».....	18
4. Дисципліна «Фінансова діяльність суб'єктів господарювання».....	22
5. Дисципліна «Фінансовий ринок».....	28
6. Дисципліна «Банківські операції».....	36
7. Дисципліна «Банківська система».....	44
8. Дисципліна «Фінансовий аналіз».....	47
Критерії оцінювання досягнення результатів навчання.....	53
Додаток А. Форма білета атестаційного екзамену.....	56

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Атестаційний екзамен є формою атестації випускників першого (бакалаврського) рівня вищої освіти освітньо-професійної програми «Фінанси, банківська справа та страхування» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» галузь знань 07 «Управління та адміністрування» у 2021-2022 навчальному році. Атестація завершується видачею документа встановленого зразка про присудження здобувачу освітньої кваліфікації «Бакалавр з фінансів, банківської справи та страхування».

Атестаційний екзамен передбачає оцінювання досягнення результатів навчання, визначених освітньо-професійною програмою «Фінанси, банківська справа та страхування» для атестації.

Програма атестаційного екзамену для випускників першого (бакалаврського) рівня вищої освіти освітньо-професійної програми «Фінанси, банківська справа та страхування» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» галузь знань 07 «Управління та адміністрування» розроблена кафедрою фінансів, обліку і аудиту на основі цієї освітньо-професійної програми.

Атестаційний екзамен випробування проводиться у письмовій формі з використанням тестових технологій. Процедура проведення атестаційного екзамену може змінюватись у разі несприятливої безпекової ситуації.

Білет атестаційного екзамену містить 14 запитань двох рівнів складності з основних профільюючих дисциплін.

Запитання першого рівня складності (з 1-го по 10-е запитання білета атестаційного екзамену) передбачають вибір студентом відповіді із наведених у білеті 3 варіантів відповіді, з яких тільки один правильний.

Запитання другого рівня складності (з 11-го по 14-е запитання білета атестаційного екзамену) передбачають надання студентом розгорнутої теоретичної відповіді.

Правильний на думку студента варіант відповіді на запитання першого рівня складності студент позначає безпосередньо на бланку білета атестаційного екзамену.

Відповідь на запитання другого рівня складності студент наводить на аркушах для письмової відповіді.

1. ДИСЦИПЛІНА «ФІНАНСИ»

Сутність фінансів, їх функції і роль

Суть фінансів. Історичний характер та об'єктивна необхідність фінансів. Фінанси як економічна категорія. Специфічність суспільного призначення фінансів.

Суб'єкти та об'єкти фінансових відносин. Поняття сукупного суспільного продукту, валового внутрішнього продукту і національного доходу. Перша та друга стадії розподілу. Фонд нагромадження і фонд споживання, співвідношення між ними. Фінансові протиріччя.

Поняття фінансових ресурсів. Склад фінансових ресурсів. Централізовані та децентралізовані фінансові ресурси. Характеристика розподілу фінансових ресурсів між суб'єктами володіння і розпорядження в Україні. Структура джерел фінансових ресурсів в Україні. Фондова і не фондова форми використання фінансових ресурсів. Напрямки використання централізованих фінансових ресурсів.

Існуючі наукові теорії щодо функцій фінансів. Розподільна концепція функцій фінансів. Концепція створення і використання грошових доходів і грошових фондів. Концепція відтворювальної функції фінансів.

Фінансова система

Поняття фінансової системи. Сфери і ланки фінансової системи: державні фінанси, фінанси підприємницьких структур різних форм власності, міжнародні фінанси, фінансовий ринок, страхування.

Характеристика фінансової системи, структурна побудова її складових елементів, особливості централізованих і децентралізованих ланок фінансової системи.

Роль і призначення децентралізованих фінансів, характеристика фінансів комерційних організацій та фінансів населення.

Управління фінансовою системою, функції і завдання органів фінансового управління, характеристика інфраструктури фінансової системи.

Удосконалення системи управління фінансами, завдання економічного розвитку, розв'язання яких пов'язане з поліпшенням системи управління фінансами.

Фінансова політика і фінансовий механізм

Сутність фінансової політики держави. Внутрішні та зовнішні фактори, що її визначають. Напрямки фінансової політики країни. Фінансова криза та її основні ознаки.

Взаємозв'язок фінансів і грошей. Гроші як матеріальний носій фінансових відносин. Вплив інфляції на фінансове становище країни. Вплив фінансової політики на стабільність грошової одиниці країни.

Поняття фінансового механізму. Складові фінансового механізму: фінансове планування і прогнозування; фінансові показники; нормативи; ліміти і резерви; система управління; фінансове право.

Методи впливу фінансового механізму: фінансове забезпечення і фінансове регулювання. Форми фінансового забезпечення: бюджетне фінансування, кредитування і самофінансування. Методи фінансового регулювання: сальдовий і податковий.

Сутність і задачі фінансового планування і прогнозування. Методи фінансового планування і прогнозування: методи коефіцієнтів, нормативний і балансний методи. Види фінансових планів.

Поняття фінансових важелів та стимулів. Основні фінансові важелі: прибуток, податки, амортизаційні відрахування. Система фінансових показників. Зведені (узагальнюючі) та індивідуальні фінансові показники. Поняття нормативів і лімітів.

Управління фінансами. Об'єкт та суб'єкт управління фінансами. Методи управління. Фінансовий контроль, його види та форми. Поняття фінансового права. Методи фінансово-правового регулювання. Фінансово-правові норми та фінансово-правові відносини. Система фінансових органів. Функції Міністерства фінансів.

Податки і податкова система

Економічні умови виникнення і розвитку податкових систем. Податки як об'єктивний елемент фінансових відносин між державою та юридичними і фізичними особами.

Поняття суб'єкта податку, носія податку, об'єкта податку, джерела податку, одиниці оподаткування, ставки оподаткування, податкової системи, податкового імунітету, податкового кадастру, податкового періоду, податкової пільги.

Методи побудови податкових ставок: тверді, пропорційні, прогресивні, регресивні ставки. Класифікація податків: прямі та непрямі. Види прямих податків: реальні та особисті, їх характеристика. Види непрямих податків: акцизи, фіскальні монополії, державне мито. Індивідуальні та універсальні акцизи. Класифікація державних мит: за походженням, за цілями, за характером вилучення, за характером відносин. Сучасні податкові системи зарубіжних країн. Напрямки податкових реформ.

Податкова система України. Основні податки та механізм їх справляння. Організаційні і правові засади функціонування податкової системи України.

Структура податкової служби України Функції Державної податкової адміністрації, податкових інспекцій, податкової міліції. Права Державної податкової адміністрації. Облік підприємств організацій платників платежів і зборів до бюджету. Контроль за правильним обчисленням своєчасною сплатою податків. Сутність державної податкової політики. Основи її побудови. Напрямки податкової політики. Проблема розподілу податкового тягаря.

Державні фінанси. Бюджет і бюджетна система

Характеристика і склад державних фінансів.

Сутність державного бюджету. Становлення і розвиток бюджетної системи. Роль бюджету в розподілі і перерозподілі сукупного суспільного

продукту і національного доходу. Призначення бюджету. Напрямки впливу бюджету на економічні та соціальні процеси в державі. Поняття бюджетного устрою. Складові бюджетного устрою: бюджетна система, бюджетне право, бюджетний процес, бюджетне регулювання. Бюджетна система України: загальнодержавний (зведений) бюджет, державний бюджет, місцеві бюджети.

Поняття бюджетного права. Бюджетне законодавство в Україні. Поняття бюджетного процесу. Бюджетний період. Види бюджетної ініціативи: урядова, парламентська, змішана. Виконання бюджету. Методи виконання бюджету: казначейська та банківська системи. Бюджетний контроль.

Бюджетне планування. Методи планування показників бюджету: прямі фінансові розрахунки, балансовий метод. Бюджетне прогнозування та його види. Методи прогнозування показників бюджету. Необхідність бюджетного регулювання для збалансування бюджетів всіх рівнів. Методи бюджетного регулювання. Призначення і роль Державного бюджету України.

Доходи і видатки державного бюджету

Економічна сутність доходів і видатків бюджету, їх структура за напрямами формування. Форми і методи залучення коштів у бюджет, характеристика джерел їх утворення. Класифікація бюджетних доходів і витрат.

Роль державного бюджету у фінансовому забезпеченні економічного й соціального розвитку України. Характеристика доходної частини державного бюджету України за обсягом і структурою.

Джерела доходів Державного бюджету України. Бюджетні ресурси. Основні джерела доходів бюджету України.

Видатки державного бюджету. Основні напрями використання бюджетних коштів. Характеристика видаткової частини державного бюджету України, достатності передбачених в ній коштів на розвиток соціальної сфери (культуру, науку, освіту, медицину), виробничі потреби, оборону і державне управління.

Бюджетний дефіцит. Поняття і причини виникнення. Необхідність скорочення і можливі джерела покриття. Концепції побудови бюджетної політики. Характеристика бюджетної політики в Україні, економічна необхідність забезпечення збалансованого бюджету.

Фінанси місцевого самоврядування. Місцеві бюджети

Сутність місцевих фінансів, їх склад і роль в реалізації політики зміцнення економічної самостійності регіонів.

Фінансові ресурси місцевого самоврядування: економічна база (природні ресурси, муніципальна власність, місцеве господарство) та канали поповнення (податкові надходження).

Загальнодержавні податки і збори, закріплені за місцевими бюджетами. Роль місцевих податків і зборів у формуванні доходів місцевих бюджетів. Характеристика неподаткових надходжень у місцеві бюджети. Проблеми достатності доходів місцевих бюджетів і способи їх розв'язання.

Витрати місцевих бюджетів, методи їх планування і соціально-економічна спрямованість. Характеристика структури витрат місцевих бюджетів.

Міжбюджетні відносини, їх реалізація і значення.

Сучасний стан фінансування місцевого і регіонального самоврядування в Україні. Система місцевих бюджетів. Фактори, що діють на її розвиток: національні, політичні, економічні та інші.

Державний кредит і фонди цільового призначення

Економічна сутність державного кредиту. Поняття державного боргу. Основні відмінності між податками та позиками.

Класифікація державних позик за джерелами. Форми внутрішнього кредиту: облігації внутрішніх державних позик і зобов'язання державної скарбниці України. Класифікація державних позик за строками погашення: безстрокові, довгострокові, середньострокові, короткострокові, поточні. Класифікація державних позик за методами розміщення: добровільні і примусові. Грошова і товарна форма внутрішнього кредиту. Поняття міждержавного кредиту. Грошова і товарна форма зовнішніх позик.

Обслуговування боргу. Методи управління державним боргом: конверсія, консолідація, уніфікація, обмін облігацій за регресивним співвідношенням, відстрочення, анулювання позики. Державні цільові фонди, призначення та структура фінансових ресурсів.

Фінанси підприємницьких структур

Сутність фінансів підприємств, їх функції та основи організації.

Характеристика грошових потоків на підприємстві і процесу формування фінансового результату.

Фінансові ресурси підприємств, їх склад і класифікація, джерела утворення і напрями використання.

Виручка від реалізації продукції, робіт і послуг, її утворення і розподіл.

Характеристика результату фінансової діяльності. Балансовий і чистий прибуток. Фактори формування прибутку: обсяги виробництва, ціна, собівартість. Сучасні тенденції зміни фінансової діяльності підприємств і причини цих змін.

Розподіл прибутку. Фонди грошових коштів, що формуються за рахунок прибутку: фонд нагромадження, фонд споживання, резервний фонд.

Оборотні кошти підприємств: економічна суть, джерела утворення, сфера застосування. Основні причини скорочення обігових коштів в Україні.

Основні засоби виробництва, їх вартісна оцінка, порядок відтворення, економічне значення амортизаційних відрахувань.

Принципи організації фінансів комерційних організацій і підприємств: господарська і юридична відокремленість, самоокупність, прибутковість, самофінансування, фінансова відповідальність, матеріальне заохочення.

Особливості фінансових відносин на підприємствах різних форм власності й господарювання.

Фінанси населення

Сутність фінансів населення, характеристика суб'єктів відповідних фінансових відносин, перелік сімейних грошових фондів цільового призначення. Особливості реалізації фінансових відносин в сфері фінансів населення, характеристика важелів впливу держави на рівень доходів.

Доходи населення. Вплив доходів на рівень життя людей. Структура джерел доходів населення: заробітна плата, рента, дохід на капітал, соціальні виплати, випадкові доходи.

Структура фінансових ресурсів населення, порядок їх утворення, співвідношення оплачуваних і неоплачуваних робіт в сім'ї.

Характеристика доходної частини бюджету домогосподарств, номінальні і реальні доходи, мінімальний споживчий бюджет.

Характеристика витратної частини бюджету домогосподарств, структура витрат, можливості утворення збережень.

Організація фінансів і фінансове забезпечення соціальної сфери. Поняття соціальних гарантій населенню. Напрямки соціально-економічних гарантій. Дії держави по забезпеченню соціальних гарантій. Форми соціального страхування: на випадок безробіття, від нещасних випадків на виробництві, пенсійне. Принципи соціального страхування.

Система соціальних гарантій населенню. Пенсійне забезпечення. Державна допомога сім'ям з дітьми. Цільова грошова допомога громадянам з мінімальними доходами. Індексація грошових доходів населення. Державне регулювання.

Фінансовий ринок

Сутність фінансового ринку, його роль у мобілізації та розподілі фінансових ресурсів.

Організаційна структура фінансового ринку. Характеристика фінансового ринку за формою ресурсів (ринок грошей і ринок капіталу) та за організацією торгівлі (кредитний ринок і ринок цінних паперів), за стадією руху фінансових ресурсів (первинний і вторинний ринок) та за територіальним розташуванням (міжнародні, національні, місцеві, регіональні фінансові ринки).

Характеристика операцій на фінансовому ринку: кредитування, купівля та продаж цінних паперів, валютний ділінг і факторинг, формування резервних фондів.

Ринок цінних паперів і його інструменти. Поняття акції, облігації, казначейських векселів, депозитних та інвестиційних сертифікатів, комерційних паперів.

Організаційно-правові основи функціонування ринку цінних паперів. Учасники ринку цінних паперів. Порядок реєстрації та обліку цінних паперів. Державний контроль за випуском і обігом цінних паперів.

Інфраструктура фондового ринку та проблеми її створення. Фондова біржа в Україні, її правовий статус, організація і порядок роботи, правила торгівлі, види угод, порядок розрахунків.

Характеристика сучасного стану розвитку фінансового ринку України.

Страховання і страховий ринок

Економічна необхідність і роль страхування в забезпеченні безперервності суспільного виробництва. Особливості фінансових відносин у сфері страхування. Форми й методи страхового захисту.

Система страхових фондів. Класифікація страхування за об'єктами та за ознакою ризику.

Принципи обов'язкового й добровільного страхування. Страхування майна юридичних і фізичних осіб, його види й форми. Страхування кредитних і фінансових ризиків, економічна необхідність, значення й види. Умови страхування кредитних і фінансових ризиків. Особисте страхування, його суть і значення в забезпеченні соціального захисту громадян. Види особистого обов'язкового й добровільного страхування.

Перестраховання. Необхідність перестраховання для забезпечення сталості страхових операцій. Доходи й витрати страховика. Страхові платежі як основне джерело доходів страховика. Витрати на виплату страхового відшкодування страхових сум, відрахування до запасних і резервних фондів.

Страховий ринок. Поняття страхового ринку та його організаційна структура. Учасники страхового ринку.

Міжнародні фінанси

Характеристика сфери міжнародних фінансів, суб'єкти міжнародних фінансових відносин.

Порядок утворення фондів міжнародних організацій.

Організаційна структура міжнародних фінансів, характеристика найбільш впливових фінансових організацій.

Міжнародні фінансові інститути, мета їх утворення, роль і значення в реалізації міждержавних стосунків.

Валютне регулювання і валютний контроль, політика України в сфері міжнародних відносин.

Глобалізація економічних відносин, причини і задачі розширення інтеграційних зв'язків, позитивні і негативні наслідки глобалізації фінансових ринків.

ОРІЄНТОВАНІ ЗАПИТАННЯ ДЛЯ АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

Запитання першого рівня складності

1. Сферою виникнення та функціонування фінансів є така стадія процесу відтворення...
2. Первинними доходами суб'єктів економіки є...
3. Вторинні доходи – це...
4. Метод прямого втручання держави в механізм формування обмінних курсів має назву...
5. Сукупність створених населенням цільових грошових фондів являє собою...

6. Довготривалий курс фінансової політики, який передбачає вирішення великомасштабних завдань, – це...
7. Основними факторами, які впливають на величину прибутку, є...
8. Грошові відносини, що виникають при здійсненні підприємницької діяльності в процесі формування, розподілу і використання власного капіталу та цільових фондів, – це...
9. Втручання центрального банку в операції на валютному ринку з метою впливу на курс національної валюти шляхом купівлі-продажу закордонної валюти має назву...
10. Сукупність різних сфер фінансових відносин, в процесі реалізації яких формуються і використовуються різноманітні грошові фонди, – це...

Запитання другого рівня складності

Запитання для надання розгорнутої теоретичної відповіді

1. Сутність фінансів, об'єкти і суб'єкти фінансових відносин.
2. Характеристика функцій фінансів.
3. Моделі фінансових відносин.
4. Характеристика сфер та ланок фінансової системи.
5. Характеристика типів і видів фінансової політики.
6. Фінансовий механізм та його складові елементи.
7. Фінансова політика і роль держави в її забезпеченні.
8. Характеристика і склад державних фінансів.
9. Соціально-економічна сутність і призначення бюджету.
10. Процедура складання і прийняття бюджету.
11. Характеристика доходів бюджету і джерел їх поповнення.
12. Витрати державного бюджету і їх класифікація.
13. Бюджетний дефіцит: проблеми скорочення і джерела покриття.
14. Концепції побудови бюджету.
15. Поняття місцевих фінансів та їх роль.
16. Доходи і видатки місцевих бюджетів.
17. Форми і види державного кредиту.
18. Державний борг, суть та види.
19. Управління державним боргом.
20. Сутність фінансів підприємств і їх функції.
21. Фінансові ресурси підприємств, їх склад і класифікація.
22. Сутність фінансів населення.
23. Структура фінансових ресурсів населення.
24. Характеристика доходної частини бюджету домогосподарств.
25. Характеристика витратної частини бюджету домогосподарств.
26. Сутність і значення фінансового ринку.
27. Характеристика основних операцій на фінансовому ринку.
28. Економічна необхідність і роль страхування.
29. Класифікація страхування.
30. Характеристика сфери міжнародних фінансів.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Державні фінанси України: детермінанти та пріоритети розвитку / О. Рожко. – К. : Ліра, 2016. – 360 с.
2. Міжнародні фінанси [Текст] : навч. посіб. / І.І. Д'яконова, М.І. Макаренко, Ф.О. Журавка [та ін.] ; за ред. М.І. Макаренка, І.І. Д'яконової. – К. : ЦУЛ, 2013. – 548 с.
3. Податкова система : навчальний посібник / В.Г. Баранова, О.Ю. Дубовик, В.П. Хомутенко [та ін.] ; за ред. В.Г. Баранової. – Одеса : ВМВ, 2014. – 344 с.
4. Ринок фінансових послуг : навчальний посібник / Євген Сич, Валерій Ільчук, Неля Гавриленко. – К. : Центр навчальної літератури, 2017. – 428 с.
5. Фінанси підприємств / Людмила Довгань, Мирослава Бедринець. – К. : Центр навчальної літератури, 2018. – 292 с.
6. Фінанси, гроші та кредит : навч. посіб / К.Д. Гурова, О.Л. Шелест, І.В. Колупаєва. – Харків : Світ Книг, 2015. – 672 с.
7. Фінанси, гроші та кредит. Теорія та практика / Віталій Венгер, Дмитро Коваленко. – К. : Центр навчальної літератури, 2019. – 578 с.
8. Фінанси підприємств : підручник / І.О. Тарасенко, Н.М. Любенко. – К. : КНУТД, 2015. – 360 с.
9. Фінанси України : навчальний посібник / Микола Карлін, О. Івашко, Н. Проць. – К. : Кондор, Кондор, 2018. – 332 с.
10. Циклічна історія фінансових криз / Кеннет Рогофф. – Наш Формат, 2019. – 544 с.

2. ДИСЦИПЛІНА «ГРОШІ І КРЕДИТ»

Сутність і функції грошей

Закономірність появи грошей. Раціоналістична та еволюційна концепції поглядів на походження грошей. Роль держави у виникненні грошей.

Суть грошей. Гроші як загальний еквівалент і абсолютно ліквідний актив. Мінова і споживча вартість грошей. Гроші як гроші і гроші як капітал. Зв'язок грошей з іншими економічними категоріями. Форми грошей і їх еволюція. Причини і економічні передумови переходу від натурально-речової форми грошей до золотих, паперових і електронних. Характеристика сучасних видів грошей і їх сурогатів. Роль держави у забезпеченні вартості сурогатних грошей.

Вартість грошей. Купівельна спроможність як вираження вартості грошей при різних їх формах. Вартість грошей і час. Вплив зміни вартості грошей на економічні процеси. Ціна грошей як капіталу: альтернативна вартість зберігання грошей та процент. Функції грошей як вираження їх сутності. Розвиток функції грошей під впливом еволюційних змін форми їх вираження. Взаємозв'язок функцій грошей.

Кількісні теорії грошей і сучасний монетаризм

Кількісні теорії грошей. Економічні передумови появи кількісних теорій грошей. Еволюція поглядів щодо ролі грошей у формуванні основних макроекономічних показників розвитку.

Принципові відмінності класичної школи і кейнсіанської теорії щодо ролі грошей на розвиток економіки. Зближення і взаємопроникнення принципів регулювання грошово-кредитної сфери в теоріях послідовників Кейнса і монетаристів. Кейнсіансько-неокласичний синтез.

Класична теорія грошей і пояснення якісної залежності зміни абсолютного рівня цін та номінального ВВП від кількості грошей в обігу.

Неокласичні кількісні теорії грошей. Трансакційний варіант (Фішера) та Кембріджський варіант (Маршала і Пігу). Розкриття кількісної залежності цін від грошової маси з урахуванням пропозиції грошей та їх попиту.

Кейнсіанська теорія грошей з урахуванням трьох мотивів визначення попиту на гроші: трансакційного, застережливості та спекулятивного. Характеристика фінансових інструментів регулювання цін за Кейсом.

Монетарна теорія грошей і роль грошових обмежень в регулюванні інфляційних процесів.

Кейнсіансько-неокласичний синтез як об'єктивна необхідність регулювання цін в умовах мінливої економічної кон'юнктури.

Інфляція і грошові реформи

Сутність інфляції як монетарного явища внаслідок порушення рівноваги на грошовому ринку.

Еволюція інфляційних коливань, причини їх утворення.

Класифікація інфляції за темпами розвитку та сферами зародження. Характеристика причин виникнення інфляції за сферами її зародження.

Форми і методи стабілізації грошей та ефективність їх застосування.

Грошові реформи: поняття, цілі та види. Стабілізація грошей як основне завдання грошових реформ. Характеристика грошових реформ конфіскаційного і безконфіскаційного типу.

Економічні наслідки проведення грошової реформи в Україні.

Грошовий обіг і грошова маса

Поняття грошового обороту як процесу руху грошей на мікро і макрорівнях. Основні суб'єкти грошового обороту. Характеристика обігу індивідуальних капіталів і грошового обороту і їх принципові відмінності.

Структуризація грошового обороту. Готівковий і безготівковий грошовий оборот. Характеристика відносин обміну, що відбувається у різних секторах грошового обороту: грошового обігу, фінансового обороту, кредитного обороту, фіскально-бюджетного обороту.

Грошова маса, показники її обсягу і структури. Грошові агрегати. Фактори, які визначають зміну маси грошей у обігу. Швидкість обігу грошей та порядок її розрахунку. Фактори, які визначають швидкість обігу грошей.

Закон грошового обігу. Його суть і необхідність врахування, у країнах ринкової орієнтації. Наслідки порушення збалансованості між необхідною і наявною масою грошей. Монетизація ВВП.

Механізм поповнення маси грошей в обороті. Первинна емісія грошей Центрального банку. Купівля або продаж валюти, цінних паперів. Вторинна емісія депозитних грошей комерційних банків. Грошовий мультиплікатор.

Грошовий ринок

Суть грошового ринку, його структура і суб'єкти. Характеристика грошових потоків на грошовому ринку і умови формуванні пропозиції, попиту і ціни.

Інституційна модель грошового ринку. Канали прямого і опосередкованого фінансування.

Економічна структура грошового ринку. Ринок грошей і ринок капіталів. Ринок цінних паперів і валютний ринок. Інструменти і методи управління грошовими потоками.

Попит на гроші і фактори, що його визначають. Характеристика попиту на гроші для трансакцій і на активи. Диверсифікація напрямів використання грошей.

Пропозиція грошей. Суть та механізми формування пропозиції грошей. Фактори, що визначають зміну пропозицій грошей.

Рівновага на грошовому ринку. Моделі встановлення рівноваги на грошовому ринку. Фактори, що визначають рівновагу грошового ринку.

Грошові системи

Суть грошової системи, її призначення і роль у формуванні адекватної моделі організації грошового обороту. Елементи грошової системи.

Основні типи грошових систем і їх еволюція. Системи металевого і кредитного обігу.

Становлення грошової системи України. Економічні передумови формування власної грошової системи України.

Характеристика етапів формування грошової системи і об'єктивність їх проведення.

Валютний ринок і його регулювання

Валютний ринок: суть та основи функціонування. Об'єкти та суб'єкти валютного ринку. Біржова та позабіржова торгівля валютою. Основні види валютних операцій. Роль банків на валютному ринку. Фактори, що впливають на кон'юнктуру валютного ринку.

Поняття валюти. Призначення та сфера використання. Характеристика національної, іноземної і колективної валют.

Валютні відносини та валютні системи. Учасники та мета здійснення валютних відносин. Характеристика визначальних етапів становлення світової валютної системи.

Валютний курс та конвертованість валют. Суть, основи формування та види валютного курсу. Поняття, значення та механізм забезпечення конвертованості валюти.

Етапи еволюційного розвитку світової валютної системи. Золотий стандарт і повна демонетизація золота, впровадження плаваючих валютних курсів національних одиниць. Етапи розвитку Європейської валютної системи введення в межах ЄС єдиної валюти.

Валютне регулювання: суть та необхідність. Механізм регулювання валютного курсу: девальвація, ревальвація, валютна інтервенція. Золотовалютні запаси в системі валютного регулювання. Характеристика сучасної політики валютного регулювання в Україні.

Теорії кредиту

Економічні передумови виникнення кредиту. Фінансовий і кредитний метод перерозподілу коштів в процесі відтворення, основні їх відмінності та сфера використання.

Суть кредиту як форми руху вартості на зворотній основі. Еволюція форм кредиту. Позичковий капітал як рушійна сила розвитку кредитних відносин.

Теорії кредиту. Суть натуралістичної і капіталотворчої теорій. Характерні риси і помилковість окремих положень. Формування принципів кредитного регулювання через регулювання грошової маси і норми позичкового проценту.

Форми та види кредиту. Характерні відмінності кредиту, наданого у товарній і грошовій формах. Класифікація кредиту залежно від суб'єкта кредитних відносин. Призначення та можливості комерційного, споживчого, державного, банківського, міжнародного кредиту. Характеристика строкового, онкольного, контокорентного, іпотечного, ломбардного, фірмового, вексельного кредиту, факторингу та овердрафту.

Позичковий процент, його сутність і роль. Норма процента та чинники, які на нього впливають на макро і мікро рівнях. Процент в умовах інфляції.

Функції кредиту, їх характеристика і особливості прояву, можливості від реалізації. Розвиток кредитних відносин в Україні.

Кредитна система та роль в ній фінансових посередників

Поняття кредитної системи, її структурна побудова, характеристика складових елементів.

Інфраструктура кредитного ринку та характеристика інститутів, які опосередковують кредитні відносини.

Об'єктивна необхідність фінансових посередників на грошовому ринку. Вигоди з боку кредиторів і з боку позичальників. Роль і задачі фінансових посередників.

Фінансові інститути депозитного типу, їх роль і завдання, характерні особливості здійснення посередницької діяльності. Ощадні інститути: мета і задачі їх створення. Інвестиційні фонди: мета та призначення, особливості функціонування. Фінансові компанії (лізингові, трастові, кредитні та ін.): мета та призначення, сфера застосування особливості функціонування.

Міжнародні валютно-кредитні установи і їх вплив на розвиток національних економік. Форми співробітництва міжнародних валютно-кредитних установ з Україною.

Центральний і комерційні банки

Центральні банки, історія їх походження, еволюційний та одночасний шлях виникнення центральних банків. Емісія грошей і регулювання готівкового

грошового обігу. Монопольне право центрального банку на емісію банкнот і монет. Канали емісії та види їх забезпечення.

Кредитні відносини з комерційними банками. Основні завдання та методи надання комерційним банкам кредитів, ефективність їх використання.

Регулювання банківської діяльності та нагляд. Мета та форми здійснення. Права ЦБ та можливі санкції за виявленні порушення. Характеристика адміністративного і індикативного регулювання діяльності комерційних банків.

Кредитно-розрахункове обслуговування уряду. Порядок взаємовідносин з урядом, визначений діючим законодавством. Становлення і розвиток кредитних відносин з урядом.

Зміст грошово-кредитної політики центрального банку, її місце і роль в системі державного регулювання економіки. Визначення стратегії і тактики грошово-кредитної політики.

Комерційні банки, їх суть та роль у кредитній системі. Функція комерційних банків, їх класифікація та характеристика. Операції комерційних банків.

Стійкість банківської системи та механізм її забезпечення. Характеристика показників прибутковості банків. Умови забезпечення високої ліквідності банків та причини її зниження. Можливі шляхи вирішення проблеми ліквідності банків. Страхування банківських депозитів та кредитів. Створення банківських резервів.

ОРІЄНТОВАНІ ЗАПИТАННЯ ДЛЯ АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

Запитання першого рівня складності

1. Функцією грошей є...
2. Дефляція – це явище, пов'язане з...
3. Причиною якої інфляції є надмірний вплив іноземної валюти та зростання цін на продукцію, що ввозиться?
4. На чому базувалася вартість повноцінних грошей?
5. Кількість товарів і послуг, які можна придбати за грошову одиницю, – це...
6. Процес знецінення грошей внаслідок надмірної емісії і переповнення каналів обігу грошовою масою, – це...
7. У якій функції гроші обслуговують процес ціноутворення?
8. У якій функції гроші забезпечують збереження вартості?
9. Показник грошової маси, в якому зібрана певна її частина, називається...
10. До складу кредитної системи країни належать...

Запитання другого рівня складності

Запитання для надання розгорнутої теоретичної відповіді

1. Теорії виникнення грошей, основні постулати.
2. Функції грошей, їх суть і характеристика.
3. Форми грошей, їх еволюція і характеристика.
4. Грошовий оборот і його структура.

5. Грошовий обіг та принципи його організації.
6. Грошовий ринок, його структура і суб'єкти.
7. Закон грошового обігу та його використання.
8. Попит на гроші і фактори, що його визначають.
9. Суть та механізми формування пропозиції грошей.
10. Грошова система і характеристика її основних елементів.
11. Основні типи грошових систем і їх еволюція.
12. Грошова маса, показники її обсягу і структури. Грошові агрегати.
13. Сутність інфляції та причини її виникнення.
14. Класифікація видів інфляції за причинами виникнення та сферами зародження.
15. Грошові реформи: методи та наслідки їх проведення.
16. Форми і методи стабілізації грошей.
17. Валютні відносини та валютні системи.
18. Валютні курси та методи їх регулювання.
19. Конвертованість валюти, її види та механізми забезпечення.
20. Теорії кредиту.
21. Функції та роль кредиту.
22. Поняття банківської системи, основи її організації, функції та завдання.
23. Комерційні банки, їх функції та класифікація.
24. Операції комерційних банків та їх загальна характеристика.
25. Методи реалізації рестрикційної політики центрального банку та її суть.
26. Кредитні відносини центрального банку з комерційними банками.
27. Роль центральних банків в регулюванні готівкою грошового обігу.
28. Методи реалізації експансіоністської політики центрального банку та її суть.
29. Грошово-кредитна політика центрального банку.
30. Класифікація фінансових посередників, їх економічне призначення, функції та відмінності.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Аранчій В.І. Гроші і кредит : навч. посіб. / В.І. Аранчій. – К. : Ліра, 2015. – 364 с.
2. Бандурка О.М. Гроші та кредит / О.М. Бандурка, В.В. Глущенко, А.С. Глущенко. – Львів : Магнолія, 2015. – 368 с.
3. Глущенко С.В. Гроші. Кредит. Кредитний ринок : підручник / С.В. Глущенко. – К. : НаУКМА, 2015.– 300 с.
4. Гурова К.Д. Фінанси, гроші та кредит : навч. посіб / К.Д. Гурова, О.Л. Шелест, І.В. Колупаєва. – Харків : Світ Книг, 2015. – 672 с.
5. Еволюція грошей. Фінансова історія світу / Ніл Фергюсон. – Наш Формат, 2017. – 384 с.
6. Карманов Є.В. Банківське право України : навчальний посібник. – Харків : Консул, 2017. – 464 с.
7. Сисоєва К.Ф. Гроші і кредит: в схемах та таблицях : навч. посіб. / К.Ф. Сисоєва. – К. : Ліра, 2015. – 245 с.

8. Вовченко О.С. Теоретичні аспекти визначення сутності сучасного банку / О.С. Вовченко // Економіка та держава. – 2015. – № 4. – С. 85–87.
9. Даниленко А.І., Шелудько Н.М. Грошово-кредитний ринок України: кризові уроки та короткострокові перспективи / А.І.Даниленко, Н.М. Шелудько // Економіка і прогнозування. – 2015. – Січень–березень (№ 1). – С. 9–19.
10. Несходовський І. Електронні гроші / І. Несходовський // Бухгалтерський облік і аудит. – 2015. – № 4. – С. 49–53.

3. ДИСЦИПЛІНА «ФІНАНСИ ПІДПРИЄМСТВ»

Основи фінансів підприємств

Поняття фінансів підприємства. Особливості фінансової діяльності підприємства. Грошові відносини підприємства.

Завдання фінансів підприємств. Місце фінансової роботи в діяльності підприємства. Види господарської діяльності підприємства. Кругообіг майна підприємства та його зв'язок із звичайною діяльністю підприємств транспорту.

Грошові розрахунки

Сутність готівкових та безготівкових розрахунків. Види безготівкових розрахунків. Порядок списання банком коштів із поточного рахунку підприємства.

Безготівкові розрахунки. Як здійснюються розрахунки платіжними дорученнями. Умови та порядок проведення розрахунків за акредитивами. Види акредитивів. Вексельна форма розрахунків. Класифікація векселів. Порядок проведення заліку взаємної заборгованості.

Грошові надходження підприємства

Поняття доходу підприємства. Дохід від реалізації товарів, робіт, послуг. Чистий дохід. Формування доходів за видами діяльності підприємства. Ціноутворення на транспорті. Тарифи на вантажні автоперевезення. Тарифи на пасажирські перевезення. Використання доходів підприємства за видами діяльності.

Формування і розподіл прибутку

Поняття прибутку підприємства. Формування прибутку за видами діяльності підприємства: від основної діяльності підприємства, іншої операційної діяльності, інвестиційної діяльності, фінансової діяльності, а також діяльності в умовах надзвичайних подій.

Розподіл прибутку. Резервний капітал, для чого він потрібен підприємству. Поняття нерозподіленого прибутку.

Оподаткування підприємств

Види податків та обов'язкових платежів, що сплачують підприємства транспорту та їх класифікація. Склад і характеристика загальнодержавних податків та зборів. Склад місцевих податків і зборів та їх характеристика. Порядок сплати податків. Джерела сплати податків і зборів на підприємстві.

Податок на додану вартість – основний податок, що сплачується підприємством. Податкове зобов'язання та податковий кредит.

Кредитування підприємств

Що таке кредит. Сутність кредитування підприємств. Класифікація кредитів якими підприємство може скористатись у своїй діяльності. Характеристика видів банківського кредиту. Особливості короткострокового та довгострокового банківського кредитування.

Комерційний кредит. Сутність та види товарного кредиту. Особливості фінансового лізингу. Справедлива вартість. Мінімальний орендний платіж. Схема фінансової оренди. Державний кредит та його особливості.

Принципи банківського кредитування. Порядок отримання банківської позики. Умови визначення ставки по кредиту.

Оборотні кошти підприємства та їх організація

Сутність та склад оборотних коштів. Характеристика основних елементів оборотних коштів (запаси, дебіторська заборгованість, грошові кошти, інші оборотні активи). Особливості їх використання у автомобільному транспорті. Поняття чистого робочого капіталу.

Визначення потреби у оборотних коштах. Методи нормування оборотних коштів, їх характеристика та сутність.

Джерела фінансування оборотних коштів. Характеристика власних та запозичених джерел фінансування, їх класифікація. Показники стану та ефективності використання оборотних коштів.

Фінансове забезпечення відтворення основних засобів

Сутність, характеристика та класифікація основних засобів. Показники технічного стану та ефективності використання основних засобів, показники забезпечення підприємства основними засобами. Їх класифікація та розрахунок.

Амортизація основних засобів. Методи нарахування амортизації основних засобів.

Поняття та планування капітальних вкладень (інвестицій). Джерела фінансування капітальних інвестицій і витрат на капітальний ремонт основних засобів. Власні фінансові ресурси. Централізовані фінансові ресурси. Залучені і запозичені джерела.

Оцінка фінансового стану підприємств

Головна мета аналізу фінансової звітності. Методика аналізу фінансової звітності.

Аналіз стану майна: горизонтальний та вертикальний аналіз балансу підприємства. Рівень поточної платоспроможності підприємства. Система показників оцінки рівня поточної платоспроможності.

Рівень фінансової стійкості підприємства та принципи його визначення. Алгоритм розрахунку показників покриття активів.

Показники обороту майна підприємства. Система показників оцінки ефективності роботи підприємства. Визначення фінансового результату підприємства за видами діяльності.

Звіту про рух грошових коштів. Його значимість для зовнішніх споживачів інформації про фінансовий стан підприємства. Надходження коштів та їх використання.

Фінансове планування на підприємствах

Поняття фінансового плану підприємства. Мета та задачі розробки фінансового плану підприємства. Основні етапи фінансового плану підприємства.

Методи розрахунку планових показників. Поняття бюджетування. Операційний та фінансовий бюджет. План надходження та використання грошових коштів.

Банкрутство та фінансова санація

Поняття фінансової санації. Порядок проведення фінансової санації. Схема плану санації. Вимірювання ефективності проведення санації.

Джерела санації. Сутність та склад внутрішніх джерел санації. Санація із залученням коштів із зовні: власників підприємства, участь кредиторів, участь персоналу підприємства, державна фінансова підтримка.

Банкрутство як результат розвитку кризових явищ у діяльності підприємства. Фінансово-економічні передумови та наслідки виникнення ситуації банкрутства. Приховане, фіктивне та навмисне банкрутство.

ОРІЄНТОВАНІ ЗАПИТАННЯ ДЛЯ АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

Запитання другого рівня складності

Запитання для надання розгорнутої теоретичної відповіді

1. Суть і функції фінансів підприємств, їх місце у фінансовій системі країни.
2. Фінансові ресурси підприємств та джерела їх формування.
3. Суть і форми здійснення грошових розрахунків.
4. Вплив розрахунково-платіжної дисципліни на результати фінансово-господарської діяльності підприємства.
5. Грошові надходження і доходи підприємства. Класифікація грошових надходжень.
6. Планування грошових надходжень від основної діяльності.
7. Види прибутку підприємства, порядок його формування і розподілу.
8. Планування валового прибутку підприємства.
9. Суть і методи обчислення показників рентабельності.
10. Суть, склад і оцінка основних засобів та інших необоротних активів підприємства.
11. Амортизаційна політика та її вплив на формування фінансових ресурсів підприємства.
12. Фінансове забезпечення формування необоротних активів підприємства.

13. Показники забезпечення, стану й ефективності використання основних засобів підприємства
14. Суть, склад і структура обігових коштів підприємства.
15. Джерела формування обігових коштів підприємства.
16. Показники ефективності використання обігових коштів підприємства.
17. Податки в системі фінансових відносин підприємства.
18. Податкове планування підприємницької діяльності.
19. Необхідність і суть кредитування підприємств.
20. Фінансова стратегія і фінансова політика підприємства.
21. Зміст, завдання та методи фінансового планування.
22. Суть, завдання та методи фінансового аналізу.
23. Показники оцінки фінансового стану підприємства.
24. Симптоми і фактори виникнення фінансової кризи на підприємстві.
25. Економічний зміст і порядок проведення фінансової санації підприємства.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Азаренкова Г.М. Фінанси підприємств : навч. посібник [для самост. вивч. дисципліни]. / Г.М. Азаренкова, Т.М. Журавель, Р.М. Михайленко. – 3-тє вид., виправл. і доп. – К. : Знання-Прес, 2009. – 299 с. - ISBN 978-966-311-073-8.
2. Данилов О.Д. Фінанси підприємств у запитаннях і відповідях : навч. посібник / О.Д.Данилов, Т.В. Паєнтко. – К. : КНТ, 2009. – 272 с. – ISBN 978-966-373-509-2.
3. Варналій З.С. Основи підприємництва : навч. посібник / З.С. Варналій. – К. : Знання-Прес, 2012. – 239 с.
4. Герасимчук В.Г. Стратегічне управління підприємством. Графічне моделювання : навч. посібник / В. Г. Герасимчук. – К. : КНЕУ, 2014. – 360 с.
5. Гривківська О.В. Збірник задач та тестів з дисципліни «Фінанси підприємства» : навч. посіб / О.В. Гривківська. – К. : Вид-во Європ. ун-ту, 2013. – 100 с. – Бібліогр. : 96 с.
6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» : наказ Міністерства фінансів України від 20.10.1999 № 246 // Ліга: Закон [Електронний ресурс] / ЛігаБізнесІнформ. – Електрон. дані і прогр. – К. : ІАЦ Ліга, сор., 2006.
7. Типове положення з планування, обліку та калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості : постанова Кабінету Міністрів України від 26.04.1996 № 473 [Електронний ресурс] / ЛігаБізнесІнформ. – Електрон. дані і прогр. – К. : ІАЦ Ліга, 2006.
8. Турило А.М. Управління витратами підприємства : навч. посібник / А.М. Турило, Ю.Б. Кравчук, А.А. Турило. – К. : Центр навч. літ-ри, 2006. – 120 с. – ISBN 966-364-232-7.
9. Філімоненков О.С. Фінанси підприємств : навч. посібник / О.С. Філімоненков. – К. : Ельга ; Ніка-Центр, 2012. – 360 с. – ISBN 966-521-166-8.

10. Фінансова діяльність підприємства : підручник / О.М. Бандурка, М.Я. Коробов, П.І. Орлов, К.Я. Петрова. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : Либідь, 2013. – 384 с. – ISBN 966-06-0239-1.

4. ДИСЦИПЛІНА «ФІНАНСОВА ДІЯЛЬНІСТЬ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ»

Предмет, мета і завдання курсу. Основи фінансової діяльності суб'єктів господарювання

Зміст та основні завдання фінансової діяльності суб'єктів господарювання. Різні точки зору щодо визначення поняття «фінансова діяльність підприємства». Фінансова, оперативна та інвестиційна діяльність підприємства.

Фінансова діяльність підприємства в системі функціональних завдань фінансового менеджменту. Організація фінансової діяльності підприємств.

Зміст, форми та напрямки правового регулювання фінансової діяльності суб'єктів господарювання. Поняття фінансування. Класифікація форм фінансування. Критерії прийняття рішень у сфері фінансування.

Сучасні теорії фінансування. Теорії інвестування і фінансування, як основні складові класичної теорії фінансування. Концепції неокласичного напрямку: теорема іррелевантності Міллера та Модільяні; теорія оптимізації портфелю інвестицій, модель оцінки доходності активів (САРМ), теорія арбітражного ціноутворення. Неоінституційна теорія фінансування: теорія агентських відносин при фінансуванні.

Теорія фінансового посередництва. Концепція максимізації вартості капіталу власників.

Особливості фінансової діяльності суб'єктів господарювання різних організаційно-правових форм

Зв'язок між фінансуванням підприємства та формою організації бізнесу. Критерії прийняття рішення про вибір правової форми організації бізнесу.

Обмеження функціонування підприємств.

Класифікація суб'єктів господарювання залежно від форми власності, обсягів діяльності та чисельності робітників, від рівня агрегування майна, від основної мети діяльності. Класифікація суб'єктів господарювання залежно від організаційно-правової форми проведення підприємницької діяльності. Організаційно-економічні особливості функціонування різних видів підприємств.

Особливості фінансової діяльності господарських товариств: акціонерних товариств, товариств з обмеженою та додатковою відповідальністю, повних та командитних товариств. Фінансова діяльність державних та казенних підприємств. Особливості фінансової діяльності підприємств з іноземними інвестиціями. Особливості фінансової діяльності приватних підприємств та кооперативів.

Фінансова діяльність суб'єктів господарювання без створення юридичної особи.

Формування власного капіталу підприємств

Власний капітал підприємства, його функції та складові частини. Статутний капітал, його економічний зміст та порядок формування. Додатковий капітал підприємства та джерела його поповнення. Резервний капітал підприємства, його необхідність, види та джерела формування. Нерозподілений прибуток як елемент власного капіталу підприємства.

Вартість залучення власного капіталу. Податкові аспекти формування власного капіталу підприємства. Початкове формування статутного капіталу різних форм організації бізнесу.

Збільшення статутного капіталу підприємства: цілі та джерела. Збільшення статутного капіталу за рахунок коштів інвесторів та коштів підприємства. Методи збільшення статутного капіталу акціонерного товариства. Переважні права на придбання цінних паперів нової емісії як інструмент захисту інтересів інвесторів. Розрахунок вартості переважних прав. Встановлення курсу емісії нових акцій.

Умови та механізм емісії, розміщення та обслуговування акцій. Фактори, які впливають на ринковий курс акцій. Зміст та форми андеррайтингу.

Зменшення статутного капіталу підприємства: основні цілі, методи та порядок проведення. Деномінація та конверсія. Звіт підприємства про власний капітал. Мета складання і порядок узгодження з іншими формами фінансової звітності.

Внутрішні джерела фінансування підприємства

Внутрішні джерела фінансування операційної та інвестиційної діяльності підприємств. Порівняльна характеристика внутрішніх та зовнішніх джерел формування власного капіталу підприємства.

Самофінансування та його роль у формуванні фінансових ресурсів суб'єктів господарювання. Форми самофінансування.

Поняття тезаврації прибутку підприємства. Вплив оподаткування на розподіл та використання прибутку підприємства. Відкрите та приховане самофінансування.

Cash-Flow (чистий грошовий потік) як індикатор фінансування підприємств за рахунок внутрішніх джерел. Методи розрахунку та планування Cash-Flow. Показники Cash-Flow. Звіт про рух грошових коштів.

Дивідендна політика підприємства

Зміст, значення та основні завдання дивідендної політики. Теорії в галузі дивідендної політики. Фактори дивідендної політики. Дивідендна політика і структура капіталу. Взаємозв'язок дивідендної політики та самофінансування підприємства.

Порядок нарахування дивідендів. Джерела та форми виплати дивідендів. Методи нарахування дивідендів. Виплата дивідендів корпоративними правами. Подрібнення акцій та викуп акціонерним товариством акцій власної емісії як інструменти дивідендної політики. Ефективність дивідендної політики. Особливості нарахування дивідендів акціонерними товариствами та

товариствами з обмеженою відповідальністю. Особливості нарахування дивідендів господарськими товариствами з часткою державної власності в статутному капіталі. Оподаткування дивідендів, розподіленого та нерозподіленого прибутку, як фактор дивідендної політики.

Фінансування підприємства за рахунок позичкового капіталу

Позичковий капітал підприємства, його ознаки та складові. Фінансові кредити. Довгострокові та короткострокові банківські кредити. Кредити в іноземній валюті від резидентів та нерезидентів.

Практична робота із залучення банківських кредитів. Умови та порядок одержання суб'єктами господарювання банківських кредитів. Кредитоспроможність підприємства. Кредитне забезпечення. Застава як спосіб кредитного забезпечення. Види застави: рухоме майно, іпотека, застава майнових прав, кредити під заставу векселів та інших цінних паперів. Гарантії та поручительства.

Облігації підприємств їх види та параметри. Порядок емісії облігацій. Погашення облігацій підприємства. Облігації з нульовим купоном. Конвертовані облігації. Варанти та їх роль у залученні підприємством позичкового капіталу. Комерційні кредити: значення та різновиди. Факторинг як специфічний кредитний субститут.

Фінансові аспекти реорганізації підприємств.

Реорганізація як специфічний напрямок фінансової діяльності підприємства. Цілі та завдання реорганізації підприємств. Реорганізація як інструмент фінансової санації підприємств, що знаходяться у кризі.

Види реорганізації підприємств: загальна характеристика. Загальні передумови реорганізації суб'єктів господарювання. Нормативно-правове регулювання реорганізації суб'єктів господарювання.

Реорганізація, спрямована на укрупнення підприємства: злиття, поглинання, приєднання. Вертикальне та горизонтальне укрупнення підприємств. Фінансовий механізм укрупнення підприємств. Визначення пропорцій обміну корпоративних прав під час реорганізації: мета, методи.

Реорганізація, спрямована на розукрупнення підприємств: поділ, виділення. Фінансовий механізм розукрупнення підприємств.

Перетворення як особлива форма реорганізації. Роль перетворення в оптимізації фінансування підприємства.

Зміст та порядок складання реорганізаційної угоди. Передавальний та роздільний баланси. Проблематика оцінки майна підприємств у разі реорганізації. Вітчизняна практика та зарубіжний досвід реорганізації.

Фінансові інвестиції підприємств

Сутність та види фінансових інвестицій підприємств. Цілі та об'єкти фінансового інвестування. Довгострокові фінансові інвестиції. Поточні фінансові вкладення. Фінансові вкладення в асоційовані, дочірні та спільні підприємства. Вкладення в боргові фінансові інструменти.

Оцінка доцільності фінансових інвестицій. Оцінка доцільності вкладень в інвестиції з фіксованою ставкою дохідності. Моделі та методи оцінки вартості фінансових інструментів. Динамічні та статистичні методи оцінки. Метод дисконтування. Метод внутрішньої норми прибутковості (IRR).

Оцінка доцільності вкладень в корпоративні права. Зміст фундаментального аналізу акцій. Показники, які використовуються у процесі фундаментального аналізу. Технічний аналіз акцій.

Методи оцінки фінансових інвестицій при відображенні їх у фінансовій звітності. Справедлива вартість фінансових інвестицій. Застосування методу ефективної ставки процента при оцінці фінансових інвестицій. Оцінка фінансових інвестицій в асоційовані та дочірні підприємства за методом участі в капіталі.

Оцінка вартості підприємств

Економічна сутність оцінки вартості підприємства. Необхідність, завдання та принципи оцінки вартості підприємства. Вартість підприємства і середньозважена вартість капіталу.

Методичні підходи до оцінки вартості підприємства. Методи, застосовані на оцінці потенційних грошових потоків та доходів підприємства: метод дисконтування чистих грошових потоків, метод капіталізації доходу. Ставка дисконту та ставка капіталізації. Майновий (витратний) підхід. Ринковий підхід в оцінці вартості підприємства: зіставлення мультиплікаторів і порівняння транзакцій.

Практична робота з оцінки вартості підприємства. Порядок здійснення оцінки. Звіт про оцінку вартості підприємства.

Фінансова діяльність підприємств у сфері зовнішньоекономічних відносин.

Міжнародні тендери (торги)

Компетенції фінансових служб у сфері зовнішньоекономічної діяльності підприємств. Види зовнішньоекономічних операцій. Правила ІНКОТЕРМС. Зовнішньоекономічні ризики.

Регулювання розподілу виручки від зовнішньоекономічної діяльності в іноземній валюті.

Розрахунки при здійсненні зовнішньоекономічних операцій. Правила здійснення розрахунків у сфері зовнішньоекономічної діяльності. Типові платіжні умови зовнішньоекономічних договорів (контрактів) . Форфейтинг – як спосіб кредитування зовнішньоекономічних операцій.

Митне оформлення та оподаткування зовнішньоторговельних операцій. Основа нарахування податків і платежів, які сплачуються у процесі митного оформлення вантажів.

Міжнародні тендери (торги).

Фінансовий контролінг

Сутність та необхідність фінансового контролінгу. Основні завдання та функції фінансового контролінгу. Стратегічний та оперативний фінансовий контролінг. Монетарні та немонетарні фінансові цілі.

Координація як центральна функція контролінгу. Внутрішній аудит, консалтинг та методологічне забезпечення в системі функцій контролінгу.

Система раннього попередження та реагування: основні завдання та порядок організації. Дискримінантний аналіз: однофакторний і багатофакторний.

Методи контролінгу. Вартісний аналіз, портфельний аналіз, бенчмаркетинг, ABC-аналіз, аналіз сильних та слабких місць, аналіз точки беззбитковості. Метод директ-костінг.

Методи фінансового прогнозування. Суб'єктивні (експертні) методи визначення прогнозних показників. Каузальне прогнозування. Методи екстраполяції.

Бюджетування на підприємстві

Бюджетування як функція фінансового контролінгу. Загальна схема бюджетування. Принципи бюджетування. Система бюджетів на підприємстві. Способи бюджетування. Нуль-базис бюджетування. Традиційне бюджетування.

Визначення потреби підприємства в капіталі. Зміст і види потреби в капіталі. Потреба в капіталі для фінансування необоротних і оборотних активів.

Правила фінансування підприємств. Золоте правило фінансування. Золоте правило балансу. Правило збереження ліквідності. Правило вертикальної структури капіталу. Оптимізація структури капіталу та ефект фінансового лівериджу.

Планування прибутків та збитків. Планування ліквідності. Прогноз руху грошових коштів (Cash-flow). Планування показників балансу. Бюджетний контроль та аналіз відхилень.

ОРІЄНТОВАНІ ЗАПИТАННЯ ДЛЯ АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

Запитання першого рівня складності

1. До абстрактного капіталу підприємства належать...
2. Додатковий капітал – це...
3. Зниження вартості конвертованих облігацій може бути наслідком таких операцій...
4. Фінансові інвестиції при їх придбанні оцінюються за...
5. До основних інструментів планування ліквідності належать...
6. Основними цілями зменшення статутного капіталу є...
7. Конверсія акцій – це...
8. Резервний капітал може використовуватися на такі цілі...
9. До внутрішніх джерел фінансування підприємств належать...
10. Тезаврація прибутку – це...
11. Класичний показник Cash-flow характеризує...
12. Оптимізація дивідендної політики – це...
13. Монетарними та немонетарними фінансовими цілями є...
14. Нуль-базис бюджетування – це...

Запитання другого рівня складності

Запитання для надання розгорнутої теоретичної відповіді

1. Зміст, основні завдання фінансової діяльності суб'єктів господарювання.
2. Фінансова діяльність у системі функціональних завдань фінансового менеджменту.
3. Форми фінансування підприємств.
4. Критерії прийняття фінансових рішень.
5. Капітал підприємства та його економічна сутність.
6. Теоретичні джерела ФДП.
7. Власний капітал, його функції і складові.
8. Статутний капітал і корпоративні права підприємства.
9. Резервний капітал підприємства, його види і джерела формування.
10. Збільшення статутного капіталу підприємства. Зменшення статутного капіталу підприємства.
11. Реорганізація як специфічний напрям фінансової діяльності підприємств.
12. Класифікація внутрішніх джерел фінансування підприємств.
13. Самофінансування.
14. Приховане самофінансування.
15. Тезаврація прибутку.
16. Збільшення СК без залучення додаткових внесків.
17. Вартість капіталу підприємства.
18. Чистий грошовий потік (cash-flow).
19. Зміст, цілі і завдання дивідендної політики.
20. Теорії в галузі дивідендної політики.
21. Фактори дивідендної політики.
22. Порядок нарахування дивідендів.
23. Форми виплати дивідендів.
24. Інструменти дивідендної політики.
25. Методи нарахування дивідендів.
26. Оподаткування дивідендів.
27. Ефективність дивідендної політики.
28. Позичковий капітал підприємства, його ознаки та складові.
29. Облігації підприємств.
30. Факторинг.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Воловець Я.В. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання : навч. посібник для студ. вищих навч. закл. / Національний банк України; Львівський банківський ін-т. – К. : Алерта, 2005. – 200 с.
2. Довгалюк В.І. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. – Хмельницький : НВП Евріка ТОВ, 2013. – 314 с.
3. Дороніна М.С., Мартюшева Л.С., Горовий Д.А. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання : навч. посібник / Харківський держ. економічний ун-т. – Харків : ХДЕУ, 2012. – 156 с.

4. Зятковський І.В., Зятковська Л.І., Романів М.В. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання : навч. посібник / Західноукраїнський економіко-правничий ун-т. – Чернівці : Золоті литаври, 2007. – 274 с.
5. Мартюшева Л.С., Меренкова Л.О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання : коспект лекцій / Харківський національний економічний ун-т. – Харків : ВД Інжек, 2006. – 184 с.
6. Омелянович Л.О., Чайковська О.В., Долматова Г.Є., Іванова О.В., Кононенко А.Ф., Канєєва І.І. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Донецький національний ун-т економіки і торгівлі ім. Михайла Туган-Барановського. – 2-е вид., перероб. і доп. – Донецьк : ДонНУЕТ, 2008. – 281 с.
7. Пріб К.А. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання : навч. посіб. для дистанційного навчання / Відкритий міжнародний ун-т розвитку людини «Україна». – К. : Університет Україна, 2007. – 321 с.
8. Терещенко О.О., Невмержицький Я.І., Куліш А.П., Терещенко С.І., Галака О.П. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання : навч.-метод. посібник / Київський національний економічний ун-т ім. Вадима Гетьмана / О.О.Терещенко (ред.). – К. : КНЕУ, 2006. – 312 с.
9. Філіна Г.І. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання. 2-ге вид., перероб. та допов. навч. пос. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 320 с.
10. Рошило В.І. Джерела фінансування інноваційного розвитку підприємств. – Чернівці : Книги-XXI, 2006. – 272 с.

5. ДИСЦИПЛІНА «ФІНАНСОВИЙ РИНОК»

Фінансовий ринок: сутність функції та роль в економіці

Предмет курсу — економічні відносини, що виникають у процесі купівлі-продажу фінансових фондів. Місце фінансового ринку у фінансовій системі.

Функції фінансового ринку. Забезпечення руху фінансових потоків, переливу вільних фінансових ресурсів (заощаджень) в інвестиції. Внутрішньогалузевий, міжгалузевий та міжнародний рух фінансових ресурсів. Роль фінансового ринку в економіці. Сегменти фінансового ринку. Грошовий ринок та ринок капіталів. Ринок цінних паперів та ринок банківських позик. Фондовий ринок як ринок цінних паперів та ринок капіталів. Ринок похідних фінансових інструментів. Валютний ринок. Учасники фінансового ринку: держава, емітенти, позичальники, інвестори, кредитори, фінансові посередники.

Фінансові інструменти. Пайові, боргові, похідні фінансові інструменти. Стандартизовані й нестандартні фінансові інструменти. Цінні папери як вид фінансових інструментів, їх економічна та правова природа. Цінні папери – фінансова вимога. Цінні папери – носії майнових та інших прав інвестора. Документарна та бездокументарна форма випуску фінансових інструментів. Фінансові інновації.

Рух фінансових потоків в економіці. Джерела фінансових ресурсів та їх використання. Матриця руху фінансових потоків у економіці, її значення. Основні рівняння руху фінансових потоків у економіці.

Основні тенденції розвитку сучасних фінансових ринків. Інтернаціоналізація та глобалізація фінансових ринків. Процес сек'юритизації, його значення для фінансового ринку. Технологізація (комп'ютеризація). Дематеріалізація, електронний обіг цінних паперів.

Регулювання фінансового ринку

Види регулювання фінансового ринку. Державне регулювання. Саморегулювання. Розвиток законодавчого регулювання фінансового ринку в країнах з розвинутою ринковою економікою (на прикладі США та Великобританії).

Міжнародні стандарти регулювання фінансового ринку. Рекомендації Групи 30 щодо введення єдиних міжнародних стандартів фінансових ринків. Міжнародне співробітництво з регулювання фінансових ринків. Резолюції Міжнародної організації комісій з цінних паперів (IOSCO). Регулювання фондового ринку в країнах – учасниках Європейського Союзу.

Міжнародне співробітництво з регулювання фінансових ринків. Резолюції Міжнародної організації комісій з цінних паперів. Міжнародні норми банківського регулювання та нагляду. Директиви Базельського комітету з банківського нагляду. Директиви Ради ЄС з регулювання банківської діяльності та нагляду.

Основи правового регулювання фінансового ринку в Україні. Правові норми регулювання фінансового ринку і розвитку його інфраструктури. Правове регулювання фондового ринку в Україні. Стратегія розвитку фондового ринку. Правові норми захисту майнових прав інвесторів. Права та обов'язки інституційних інвесторів. Правові основи розвитку грошового ринку і ринку банківських позичок в Україні. Особливості формування нормативної бази грошового ринку та ринку банківських позичок в Україні. Правові норми захисту майнових прав інвестора на грошовому ринку.

Захист майнових прав вкладників та акціонерів комерційних банків. Пруденційне банківське регулювання. Валютне регулювання й валютний контроль в Україні.

Органи контролю та нагляду на фінансовому ринку. Контрольні функції Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку, Національного банку України, Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України.

Самоорганізація учасників фінансового ринку. Саморегулювні організації, їх місце та роль у процесі регулювання фінансового ринку. Саморегулювні організації та їх повноваження в Україні. Правова база оподаткування операцій на фінансовому ринку.

Фінансові посередники

Поняття фінансового посередництва. Фінансове посередництво у широкому та вузькому розумінні. Значення фінансового посередництва.

Фінансові інститути як посередники між суб'єктами фінансового ринку. Трансформація строків, «пакетування» фінансових ресурсів, приймання ризиків неповернення виданих позик та виплати відсотків, консолідація ризиків, інформаційне забезпечення, забезпечення створення «ефекту масштабів» угод.

Фінансові інститути, їх склад. Класифікація фінансових інститутів.

Депозитні фінансові інститути. Роль комерційних банків як посередників. Депозитні небанківські інститути. Кредитні союзи, кредитні спілки. Ощадні інститути. Контрактні фінансові інститути. Страхові компанії. Пенсійні фонди. Інвестиційні фінансові інститути. Інститути спільного інвестування. Посередницькі фінансові інститути. Брокери та дилери з цінних паперів. Організатори торгівлі цінними паперами.

Інші види фінансових інститутів. Фінансові компанії. Лізингові фінансові компанії. Факторингові фінансові компанії. Фор-фейтингові фінансові компанії.

Система фінансових інститутів в Україні. Професійна діяльність на ринку цінних паперів України. Діяльність з торгівлі цінними паперами. Види діяльності торговців цінними паперами. Вимоги держави до торговців цінними паперами. Інвестиційні фонди. Пенсійні фонди.

Поняття інфраструктури фінансового ринку, її склад. Значення інфраструктури для розвитку фінансового ринку. Система інфраструктури фінансового ринку в Україні. Інститути інфраструктури ринку цінних паперів. Національна депозитарна система в Україні, сфера її діяльності й учасники. Два рівні депозитарної системи. Реєстри й реєстратори власників іменних цінних паперів. Зберігачі цінних паперів в Україні. Депозитарії. Кліринг та розрахунки з цінних паперів. Кліринговий депозитарій, розрахунковий банк. Національний депозитарій України: основи організації та функції. НБУ — депозитарій та фінансовий агент з обслуговування обігу державних облігацій.

Діяльність з організації торгівлі на ринку цінних паперів: фондові біржі, позабіржові фондові торговельні системи.

Фінансові інститути ринку банківських позик в Україні. Банки в Україні. Універсальні та спеціалізовані банки. Організаційно-правові форми банку в Україні.

Небанківські депозитні фінансові інститути. Кредитні спілки в Україні.

Ризик та ціна капіталу

Ціноутворення на фінансовому ринку. Ціна кредиту – процент. Структура процентних ставок фінансового ринку. Дохід і ризик цінного паперу. Теорії структури процентних ставок (неупередженого очікування, переваги ліквідності, сегментації ринку).

Розвиток теорій ризику. Причини появи та розвитку теорій ризику. Теорія Г. Марковіца (Нобелівська премія з економіки 1990 р.) – вибір раціонального (ефективного) портфеля, що забезпечує отримання очікуваного доходу за мінімального ризику. Виокремлення з обігу цінних паперів цінного паперу без ризику.

Теорія В. Шарпа (Нобелівська премія з економіки 1990 р.). Поділ ризику на систематичний та несистематичний. Ефективний портфель – ринковий.

Модель оцінки капітальних активів (МОКА) та її фінансове значення. Можливості застосування МОКА в Україні.

Модель арбітражного ціноутворення.

Теорія ефективності фінансового ринку Є.Фама. Сучасна критика теорії.

Грошовий ринок і ринок банківських позичок

Грошовий ринок і ринок банківських позичок як складові фінансового ринку, їх взаємозв'язок і взаємообумовленість. Особливість грошового ринку як ринку високоліквідних фінансових активів, короткострокових цінних паперів.

Особливість ринку банківських позичок як ринку короткострокових і середньострокових позичок для фінансування оборотного (працюючого) капіталу.

Суб'єкти грошового ринку та ринку банківських позичок: держава (міністерство фінансів та центральний банк), комерційні банки та депозитарні небанківські інститути, господарські одиниці всіх форм власності, фінансові посередники – дилери по державних цінних паперах, дисконтні дома (Великобританія).

Функції грошового ринку. Забезпечення руху короткострокових ліквідних фінансових потоків, купівлі-продажу грошей як засобів платежу. Забезпечення касового виконання державного бюджету.

Інструменти грошового ринку. Вексель – дисконтний фінансовий інструмент. Казначейські векселі, їх особливості та значення для грошового ринку. Дохідність казначейського векселя. Аукціони казначейських векселів. Федеральні фонди. Угоди про продаж з обов'язковим викупом цінних паперів (РЕПО). Сертифікати депозитів, що вільно обертаються. Комерційні цінні папери – прості векселі. Причини зростання обігу сертифікатів депозитів і комерційних векселів. Банківські акцепти, їх зв'язок зі світовою торгівлею.

Функції ринку банківських позичок: кредитування оборотних фондів (працюючого капіталу).

Операції центральних банків на відкритому ринку. Роль казначейських векселів та інших видів короткострокових урядових цінних паперів. Управління грошовим обігом як мета операцій на відкритому ринку, поставлена перед центральним банком. Регулювання портфеля цінних паперів емісійного банку.

Управління державним боргом як мета операцій на відкритому ринку, поставлена перед Міністерством фінансів.

Взаємодія і взаємозв'язок грошово-кредитної та фінансової політики, значення її для грошового ринку. Види операцій на відкритому ринку.

Валютний ринок

Поняття валюти і валютних цінностей. Призначення та сфера використання валюти. Види валюти: національна, іноземна, колективна. Суть та види валютних відносин.

Конвертованість валюти. Види конвертованості. Поняття, значення та механізм забезпечення конвертованості валюти.

Валютний курс і курсова різниця. Суть, основи формування та види валютного курсу. Фактори формування валютного курсу. Крос-курси та їх визначення. Режими валютних курсів та методи їх регулювання. Валютний коридор. Валютний кошик. Валютний паритет. Валютні обмеження.

Валютне регулювання: суть та необхідність. Механізм регулювання валютного курсу: девальвація, ревальвація, валютна інтервенція. Органи валютного регулювання.

Валютні системи: поняття, структура, призначення. Види валютних систем. Основні елементи національної валютної системи. Розвиток валютної системи України. Європейська валютна система. Еволюція світової валютної системи. Система золотого стандарту. Бреттон-Вудська валютна система. Ямайська валютна система. Характеристика сучасної світової валютної системи та роль МВФ у її функціонуванні.

Валютний ринок: суть та основи функціонування. Об'єкти і суб'єкти валютного ринку. Учасники валютного ринку. Роль банків на валютному ринку. Фактори, що впливають на кон'юнктуру валютного ринку. Специфічні риси сучасного світового валютного ринку.

Ринок FOREX, його сутність, виникнення, значення, загальні засади функціонування. Шилінгові центри та їх роль у функціонуванні ринку FOREX. Умови доступу та участі у торгах на ринку FOREX.

Фондовий ринок

Фондовий ринок як частина фінансового ринку. Значення розвитку фондового ринку для процесу нагромадження капіталу. Особливість фондового ринку, його суб'єкти. Функції фондового ринку. Рух довгострокових фінансових фондів. Особливості розвитку фондового ринку в Україні.

Первинний фондовий ринок, вторинний фондовий ринок, їх роль, місце, значення та особливості функціонування.

Інструменти фондового ринку: облігації та акції як класичні інструменти ринку капіталів, розвиток похідних цінних паперів.

Ринок облігацій. Облігація – борговий цінний папір. Класифікація облігацій. Ринок державних облігацій. Казначейські ноти та бони. Муніципальні облігації та їх особливості. Облігації корпорації. Емісія, реєстрація та розміщення облігацій.

Дохідність облігації: поточна, до часу погашення, повна реалізована. Показник чутливості ціни облігації щодо зміни ринкового доходу (рівняння Макоулі). Рейтинг облігацій.

Ринок акцій. Акція як частка у статутному фонді акціонерного товариства. Класифікація акцій. Емісія, реєстрація та розміщення акцій. Способи розміщення. Виплата дивідендів. Спліт, консолідації, райти, скріпи.

Поточна доходність акції.

Курс (ціна) акції. Ціна акції з рівномірним ростом дивіденду (модель Гордона). Ціна акції з нерівномірним ростом дивіденду. Оцінка дивідендного доходу.

Фундаментальний аналіз ринку цінних паперів, його методи та значення для вивчення ринку і прийняття стратегічних рішень.

Технічний аналіз ринку цінних паперів. Методи аналізу. Побудова лінійних та стовпчикових графіків. Японські свічки як різновид стовпчикових графіків. Осцилятори. Значення технічного аналізу для прийняття рішень з купівлі-продажу цінних паперів.

Ринок похідних фінансових інструментів

Причини появи та розвитку ринку похідних цінних паперів. Хеджування. Види фінансових похідних цінних паперів, їх особливості.

Форвардні контракти та їх особливості. Поняття відкритої позиції, довгої та короткої позиції.

Ф'ючерсні контракти, їх значення, види: короткостроковий процентний ф'ючерс, довгостроковий процентний ф'ючерс, ф'ючерсні контракти на казначейський вексель та індекс. Ф'ючерсні біржі. Роль розрахункової палати біржі. Маржовий рахунок, початкова та варіаційна маржа. Ф'ючерсна ціна. Базис.

Опціони та їх особливості. Нерівномірний розподіл ризику між покупцем і продавцем опціону. Американський та західноєвропейський види опціонів. Опціон на купівлю фінансового активу, на продаж фінансового активу. Ціна опціону – премія. Нижня межа премії – внутрішня вартість опціону, верхня – часова (зовнішня) вартість. Модель Блека-Скоулса для опціону на продаж. Опціони на акції, облігації, індекси, ф'ючерсні контракти, валюту.

Контракти своп. Процентні свопи. Валютні свопи. Банківський ринок своп, його особливості.

Варанти, права власників. Частки в пулах та взаємних фондах.

Створення ринку “синтетичних” цінних паперів. Фінансовий інжиніринг. Створення нових фінансових інструментів (продуктів). Комбінація опціонів. Стелажна угода. Стренг. Стреп. Стріп. Спред.

Глобальні інвестиційні сертифікати та американські депозитарні розписки, цінні папери українських емітентів на світових фондових ринках.

Фондова біржа та біржові операції

Фондова біржа .

Розвиток фондових бірж в Україні. Донецька фондова біржа. Київська міжнародна фондова біржа. Українська міжбанківська валютна біржа. Придніпровська фондова біржа. Кримська фондова біржа.

Позабіржова фондова торговельна система (ПФТС). Організація торгівлі цінними паперами. Лістинг, кліринг ПФТС.

Основи організації та роботи біржі. Біржовий статут та правила біржі. Біржовий комітет, члени біржі. Котирувальна комісія. Лістинг, основні вимоги та умови на біржі. Включення до біржового (курсowego) бюлетеня та реєстрація.

Брокери, дилери, спеціалісти на фондовій біржі.

Види біржових наказів та угод. Повні й неповні лоти. Накази на купівлю і продаж. Накази на день, тиждень, місяць, відкриті накази. Накази «стоп», накази «на вибір брокера», лімітні накази.

«Короткі накази» – продаж акцій без покриття. Види коротких продажів. Купівлі з використанням маржі. Виконання наказів. Встановлення цін. Кліринг. Клірингові банки. Біржовий бюлетень, його значення для організації торгівлі.

Біржові індекси, їх значення. Індекси зарубіжних фондових ринків: Dow Jones, Standard and Poog`s, DAX. Міжнародні індекси. Індекси Міжнародної фінансової корпорації (IFC): IFC Frontier, IFC Global, IFC Investable. Включення України до індексу IFC Frontier на базі індексу ПФТС. Фондові індекси України: Комекс-брок, Wood-15, ProU-50, Індекс ПФТС.

Позабіржова торгівля. Національна асоціація дилерів з цінних паперів у США як регулятор торгівлі на позабіржовому ринку. Автоматичні котирування Національної асоціації дилерів з цінних паперів у США NASDAQ, її правила, норми ділової поведінки.

Розвиток позабіржової торгівлі в Україні. Позабіржові торговельні системи в Україні: види, організація торгівлі цінними паперами, лістинг, кліринг, розрахунки, вирішення спорів, комп'ютерна система торгівлі.

ОРІЄНТОВАНІ ЗАПИТАННЯ ДЛЯ АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

Запитання першого рівня складності

1. Покупець облігацій виступає як...
2. Перший отримувач або перший векселедержатель, на користь якого виставляється вексель, – це...
3. Спосіб захисту від кредитного ризику, коли встановлюється сума граничної заборгованості по позиках конкретному позичальнику, – це...
4. Прості акції...
5. Облігації можуть випускатися з метою...
6. Письмова згода платника на оплату векселя – це...
7. Випуск в обіг цінних паперів – це...
8. Цінний папір, що засвідчує внесення його власником коштів і підтверджує зобов'язання відшкодувати йому номінальну вартість цього цінного папера в передбачений у ньому термін із виплатою фіксованого відсотка, – це...
9. Привілейовані акції, які можуть бути обміняні на певну кількість простих акцій, називають...
10. Облігації випускаються у формі...
11. Особа, що випикує вексель, яка одночасно є і платником за векселем, – це...
12. Похідні цінні папери, що забезпечують проникнення основного папера на іноземні фондові ринки, – це...

Запитання другого рівня складності

Запитання для надання розгорнутої теоретичної відповіді

1. Розкрийте сутність, функції, принципи функціонування та місце ринку цінних паперів у системі фінансових ринків, його взаємозв'язки з іншими фінансовими ринками.

2. Розкрийте сутність, функції, принципи функціонування та місце валютного ринку у системі фінансових ринків, його взаємозв'язки з іншими фінансовими ринками.
3. Розкрийте сутність, функції, принципи функціонування та місце кредитного ринку у системі фінансових ринків, його взаємозв'язки з іншими фінансовими ринками.
4. Розкрийте сутність, функції, принципи і особливості функціонування та взаємозв'язки первинного і вторинного ринку цінних паперів.
5. Сутність, причини появи, функції, особливості функціонування ринку похідних цінних паперів, його взаємозв'язки з іншими видами фінансових ринків.
6. Поняття і види валютних курсів. Проаналізуйте фактори, що впливають на формування валютних курсів та розкрийте механізм їх впливу. Паритет купівельної спроможності.
7. Державне регулювання фінансового ринку в Україні: сутність, принципи, завдання, методи, інструменти та органи.
8. Роль, функції та повноваження державних органів у сфері регулювання ринку цінних паперів в Україні.
9. Роль, функції та повноваження державних органів у сфері регулювання валютного ринку в Україні.
10. Роль, функції та повноваження державних органів у сфері регулювання грошового і кредитного ринку в Україні.
11. Загальна характеристика регулювання фінансового ринку: поняття, види, елементи та органи.
12. Інструменти фінансового ринку, їх економічна і правова природа. Види основних інструментів фінансового ринку.
13. Дайте характеристику методів оцінювання і методів управління фінансовими ризиками.
14. Фундаментальний аналіз, його методи та значення для вивчення ринку і прийняття рішень на фінансовому ринку.
15. Технічний аналіз ринку цінних паперів, його методи та значення для вивчення ринку і прийняття рішень на фінансовому ринку.
16. Поняття фінансового посередництва, його значення. Види фінансових інститутів, їх характеристика.
17. Відсоткові ставки фінансового ринку та їх структура. Теорії зміни структури відсоткових ставок у часі.
18. Розвиток теорій ризику.
19. Правове регулювання фондового ринку в Україні, сутність, види, принципи, завдання, методи, органи.
20. Правові основи розвитку грошового ринку і ринку банківських послуг в Україні.
21. Фондові індекси: види і методи розрахунку. Фондові індекси в Україні.
22. Рейтинги на фондовому ринку. Рейтинги на фондовому ринку України.
23. Професійні учасники ринку цінних паперів в Україні.

24. Форвардні та ф'ючерсні контракти, їх види та особливості. Роль розрахунково-клірингової палати у ф'ючерсній торгівлі.
25. Опціони, їх види та особливості.
26. Сутність арбітражних операцій, умови проведення та їх вплив на стан ринку цінних паперів.
27. Сутність хеджування. Хеджування на ринку ф'ючерсних контрактів.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Колісник М.К., Маслак О.О., Романів Є.М. Фінансовий ринок : навч. посібник. – Львів : Вид-во Національного університету «Львівська політехніка», 2014. – 192 с.
2. Лагутін В.Д. Кредитування : теорія і практика : навч. посіб. – К. : Знання, 2011. – 348 с.
3. Лагутін В.Д. Бюджетна та монетарна політика : координація в трансформаційній економіці : монографія. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2007. – 248 с.
4. Маслова С.О., Опалов О.А. Фінансовий ринок : навчальний посібник. – К. : Кондор, 2006.
5. Мендрул О.Г., Павленко І.А. Фондовий ринок : навч. посібник. – К. : КНЕУ, 2010. – 296 с.
6. Михальський В.В. Роль фінансового ринку в економічному розвитку реального сектора вітчизняної економіки : монографія. – К. : Ніка-Центр, 2005. – 296 с.
7. Романишин В.О., Уманців Ю.М. Центральний банк і грошово-кредитна політика: навчальний посібник. – К. : Атіка, 2005. – 480 с.
8. Ромашко О.Ю. Регулювання міжнародних фондових ринків. – К. : КНЕУ, 2010. – 264 с.
9. Смолянська О.Ю. Фінансовий ринок : навчальний посібник. – К. : ЦНЛ, 2005. – 384 с.
10. Шелудько В.М. Фінансовий ринок : підручник. – К. : Знання – Прес, 2010. – 348 с.

6. ДИСЦИПЛІНА «БАНКІВСЬКІ ОПЕРАЦІЇ»

Види банків і порядок їх створення в Україні

Походження, розвиток та функції комерційних банків. Банківська діяльність: поняття, процес становлення, функції. Етапи формування сучасної банківської системи України. Становлення, розвиток банківської системи України та основні зовнішні чинники, які на нього впливають.

Банк як головна складова фінансово-кредитної системи. Види та класифікація банків. Банківські об'єднання.

Створення та державна реєстрація банківських установ. Документи, які подаються до територіального управління НБУ для його державної реєстрації. Відокремлені структурні підрозділи банку. Порядок реєстрації представництв іноземного банку. Форми і порядок реорганізації банківських установ.

Організація діяльності банку

Організаційна структура та управління банком. Функціональна, дивізіональна та матрична структура банку. Функції та компетенція загальних зборів учасників банку, наглядової ради, правління (ради директорів), ревізійної комісії, служби внутрішнього аудиту та постійно діючих комітетів.

Сутність, основні принципи організації банківських операцій, їх класифікація. Взаємодія структурних підрозділів банку при виробництві і продажу банківських послуг.

Концепції управління діяльністю банку. Організація планування і контролю роботи банку. Оптимізація внутрішньобанківського управління.

Ліцензування банківської діяльності. Передумови отримання банківської ліцензії та умови її відкликання.

Операції банків з формування власного капіталу

Економічна характеристика та джерела формування банківських ресурсів, їх класифікація. Балансові та позабалансові джерела формування ресурсів банку. Поняття ресурсного потенціалу банку.

Власний капітал банку, його структура, джерела формування, функції та значення. Структура балансового та регулятивного капіталу банку, його вплив на формування власного капіталу банку. Характеристика фондів, що формують його капітал. Резервні і спеціальні фонди. Роль прибутку у формуванні власного капіталу.

Достатність капіталу банку. Фактори, що визначають достатність капіталу банку. Основні критерії і стандарти оцінки власного капіталу банку згідно вимог Базельської угоди. Показники нормативів капіталу для банків України.

Операції банків із залучення коштів. Операції банків із запозичення коштів.

Економічний зміст депозитних операцій, їх класифікація та загальна характеристика. Особливості депозитних рахунків до запитання, строкових та ощадних вкладів; їх переваги і недоліки. Особливості укладання депозитного договору та встановлення депозитної процентної ставки. Фактори, які впливають на рівень депозитного процента.

Механізм здійснення строкових депозитних операцій з юридичними особами. Система страхування (гарантування) вкладів населення в банках.

Класифікація депозитів фізичних осіб, їх загальна характеристика. Права вкладників. Правовий режим вкладників. Вклади (депозити) до запитання фізичних осіб у банківських установах. Строкові вклади фізичних осіб до банківської установи. Довіреність на розпорядження вкладом. Порядок складання і використання заповітів. Порядок видачі вкладу після смерті вкладника. Порядок розпорядження рахунками неповнолітніх та інших клієнтів, визнаних недієздатними. Економічний зміст операцій з недепозитного запозичення коштів, їх загальна характеристика.

Міжбанківська торгівля ресурсами. Роль міжбанківського кредитування, функції та структура ринку міжбанківських кредитів. Практика здійснення операцій з міжбанківського кредитування. Особливості одержання централізованих кредитів від НБУ. Механізми рефінансування комерційних банків. Операції, пов'язані з отриманням (наданням) кредитів від інших банків. Відмінність міжбанківських кредитів та депозитів.

Випуск незабезпечених боргових зобов'язань банку як засіб запозичення ресурсів. Поняття субординованого боргу. Випуск банківських облигацій та депозитних сертифікатів

Операції банків з обслуговування платіжного обороту

Характеристика платіжного обороту. Суть і принципи організації безготівкових розрахунків. Системи і законодавча база розрахунків в Україні. Відкриття і ведення банківських рахунків. Характеристика різних видів рахунків. Форми та способи безготівкових розрахунків, сфера використання і порядок проведення розрахункових операцій. Особливості оформлення розрахункових документів та порядок їх приймання і виконання банками: розрахунки із застосуванням платіжних доручень та платіжних вимог-доручень; порядок здійснення розрахунків чеками та акредитивами; примусове та договірне стягнення (списання) коштів. Особливості розрахунків за допомогою систем дистанційного обслуговування.

Міжбанківські розрахунки в Україні. Необхідність і види міжбанківських розрахунків. Здійснення міжбанківських розрахунків через систему електронних платежів (СЕП). Основні завдання, функції та принципи організації роботи СЕП. Програмно-технологічна структура СЕП. Особливості застосування внутрішньобанківських платіжних систем. Здійснення міжбанківських розрахунків через прямі кореспондентські відносини.

Операції банків з готівкою. Операції банків з пластиковими картками.

Організація готівкових грошових розрахунків. Суть і принципи організації готівкових грошових розрахунків.

Загальна характеристика касових операцій банку. Загальні положення та вимоги щодо касових операцій банку. Касові операції банків з клієнтами. Види та порядок оформлення касових операцій. Приймання та видача готівки з каси банку. Здійснення касових операцій через банкомати. Загальні вимоги до організації діяльності банків з перевезення готівки та інших цінностей. Особливості зберігання грошових коштів у банку. Порядок вилучення з обігу та передавання для дослідження сумнівних банкнот та монет. Забезпечення касової роботи банку. Забезпечення банків зразками банкнот та їх зберігання. Передавання готівки банками своїм філіям (відділенням), а також між банками. Особливості формування та пакування банкнот та монет національної валюти.

Регулювання обігу готівки банківськими установами та контроль за веденням касових операцій. Визначення касових оборотів банків та емісійного результату. Здавання та отримання банками підкріплень готівкою національної валюти через територіальні управління НБУ.

Поняття, види та характеристика банківських платіжних карток. Переваги та недоліки застосування пластикових карток у масових платежах. Особливості впровадження Національної платіжної системи масових електронних платежів. Основні учасники системи карткових розрахунків, їх права та обов'язки.

Порядок видачі та обслуговування платіжних карток. Здійснення касових операцій із застосуванням платіжних карток. Здійснення касових операцій через банкомати. Особливості виплати заробітної плати з використанням платіжних карток.

Технологія безготівкових розрахунків з використанням платіжних карток. Механізм здійснення розрахунків при купівлі товару з використанням платіжних карток. Порядок операцій еквайрінгу при розрахунках платіжними картками за товари (послуги). Порядок розрахунків платіжними картками за кліринговою схемою міжбанківських розрахунків.

Операції банків з вексями. Кредитні операції банків.

Характеристика сутності векся та організації вексельного обігу в Україні. Класифікація операцій банку у сфері вексельного обігу.

Кредитні операції банків з вексями. Урахування векселів. Вексельне переврахування та вексельна перезастава. Рефінансування НБУ банківських установ за допомогою векселів. Особливості кредитування під заставу векселів. Онкольний кредит.

Торговельні операції з вексями. Гарантійні операції з вексями. Авалювання векселів. Видача гарантій під забезпечення оплати векселів. Розрахункові операції банків з вексями. Оформлення заборгованості вексями. Розрахунки з використанням векселів. Комісійні та довірчі операції з вексями. Інкасування векселів. Оплата векселів, у яких банк виступає особливим платником (доміциліантом). Зберігання векселів. Купівля, продаж і обмін векселів за дорученням. Організація роботи з вексями в банку. Особливості проведення експертизи векселів.

Сутність, принципи та функції кредиту, його роль в економіці. Форми та види банківського кредиту. Організація кредитної діяльності банку. Особливості укладення кредитних договорів. Поняття кредитного портфеля банку та його якісна характеристика. Організація банківського кредитування. Поняття і складові кредитної політики банку. Методи надання та способи погашення кредиту. Етапи процесу банківського кредитування. Плата за кредит та фактори, що на неї впливають. Методи ціноутворення на банківські позики.

Кредитний ризик та методи управління ним. Методи розрахунку величини кредитного ризику. Система оцінки кредитоспроможності позичальника банку. Основні засади проведення оцінки кредитоспроможності позичальників зарубіжними банками. Форми забезпечення Повернення банківських кредитів, їх поняття та загальна характеристика. Застава як вид забезпечення. Порука та гарантія. Страхування. Особливості нарахування неустойки, пені та штрафів. Особливості формування резервів на покриття можливих втрат за кредитними операціями банку.

Методи управління проблемними кредитами.

Особливості операцій з надання і погашення окремих видів кредитів.

Особливості механізму надання та погашення споживчого банківського кредиту. Особливості кредитування у формі овердрафту.

Інвестиційне кредитування. Методи оцінки доцільності та ефективності інвестиційного проекту.

Іпотечне кредитування та перспективи його розвитку в Україні. Консорціальний кредит. Особливості кредитування малого та середнього бізнесу. Кредитування підприємств АПК. Система пільгового кредитування підприємств АПК.

Особливості операцій з надання і погашення інших видів кредитів.

Економіко-правові та організаційні основи здійснення банками операцій в іноземній валюті. Операції банків в іноземній валюті на міжбанківському ринку.

Економічні та організаційні основи здійснення валютних операцій. Валютні цінності та валютний ринок. Види та учасники валютного ринку. Класифікація валютних операцій. Порядок відкриття та ведення валютних рахунків юридичних осіб-резидентів та представництв юридичних осіб-нерезидентів в уповноважених банках. Відкриття та обслуговування рахунків в іноземній валюті фізичних осіб.

Способи і засоби здійснення міжбанківських операцій в іноземній валюті. Сутність кореспондентських відносин. Основний зміст та мета встановлення кореспондентських відносин. Критерії вибору банку-кореспондента. Порядок відкриття та режим функціонування кореспондентських рахунків. Електронні системи міжнародних міжбанківських платежів.

Сутність, функції та учасники міжбанківського валютного ринку. Права та обов'язки суб'єктів ринку. Поняття та види валютної позиції банку.

Касові торговельні валютні операції. Угоди типу тод, том та спот. Документи, що є підставою для купівлі іноземної валюти на міжбанківському валютному ринку. Особливості купівлі, обміну іноземної валюти за торговельними, неторговельними та за операціями, пов'язаними з рухом капіталу. Строкові торговельні валютні операції. Форвардні угоди. Валютні ф'ючерси. Валютні опціони. Валютні угоди «своп». Валютний арбітраж: види і техніка здійснення.

Торговельні операції банків в іноземній валюті. Неторговельні операції банків в іноземній валюті.

Сутність торговельних валютних операцій та їх класифікація. Економічні основи міжнародних розрахунків. Форми міжнародних розрахунків: суть, види, загальна характеристика. Банківський переказ.

Інкасова форма розрахунків. Документарний акредитив. Оплата товарів (робіт, послуг) з використанням пластикових карток, чеків та векселів. Банківське кредитування експортно-імпортних операцій. Загальна характеристика та класифікація міжнародних кредитів. Типи і виплати відсотків за міжнародним кредитом. Особливості банківського кредитування

міжнародної діяльності. Контроль уповноважених банків за міжнародними розрахунковими операціями своїх клієнтів.

Загальна характеристика неторговельних операцій комерційних банків. Нормативні правила здійснення неторговельних валютних операцій.

Загальні умови здійснення та класифікація операцій уповноважених банків з купівлі-продажу готівкової іноземної валюти. Етапи проведення обмінних операцій. Особливості конвертації готівкової іноземної валюти різних іноземних держав. Крос-курс. Операції фізичних осіб з дорожніми чеками, що номіновані в іноземній валюті. Операції з кредитними картками. Операції з приймання на інкасо банкнот іноземних держав та іменних чеків. Перекази готівкової та безготівкової іноземної валюти фізичними особами. Відправлення переказів в іноземній валюті.

Операції банків з цінними паперами.

Поняття інвестиційних операцій банків. Характеристика цінних паперів та видів банківської діяльності на фондовому ринку. Класифікація та види банківських операцій з цінними паперами. Операції з цінними паперами, що підлягають ліцензуванню.

Емісійні операції банків. Поняття емісії цінних паперів та емісійної діяльності банків. Розміщення акцій та їх обіг. Операції банків з облігаціями власної емісії. Депозитні (ощадні) сертифікати банків як інструмент емісійних операцій.

Інвестиційні операції банків з цінними паперами. Економічна характеристика інвестиційних портфелів цінних паперів. Загальні принципи оцінки цінних паперів у портфелях банку.

Посередницькі (комісійні, клієнтські) операції банків з цінними паперами, їх загальна характеристика. Депозитарні операції комерційних банків. Заставні операції банків з цінними паперами. Механізм проведення брокерських операцій. Операції у ролі інфраструктурних (професійних) учасників ринку цінних паперів.

Ризики, пов'язані з діяльністю банків на ринку цінних паперів та засоби захисту від них.

Операції з надання банківських послуг.

Загальна характеристика та види банківських послуг.

Лізингові операції. Сутність та економічне значення лізингу. Класифікація видів лізингу та принципи розвитку лізингового бізнесу. Види лізингових платежів та методика їх розрахунку. Ризики лізингових операцій.

Факторингові операції. Основні поняття та елементи факторингу. Класифікаційна характеристика видів та форм факторингу. Механізм здійснення факторингової операції. Факторинг у зовнішньоекономічній діяльності. Вартість факторингової послуги. Ризики, що виникають при здійсненні факторингової операції.

Форфейтинг. Основні поняття та елементи форфейтингу. Механізм здійснення та вартість форфейтингової операції. Ризики, пов'язані зі здійсненням форфейтингової операції.

Гарантійні послуги банків. Посередницькі, консультаційні та інформаційні послуги. Довірчі (трастові) послуги.

Організація послуг щодо зберігання цінностей у банку.

Операції банку з дорогоцінними металами та дорогоцінним камінням. Банки як суб'єкти ринку дорогоцінних металів. Загальна характеристика банківських операцій з дорогоцінними металами і дорогоцінним камінням. Фінансовий інжиніринг.

Операції із забезпечення фінансової стійкості банку.

Сутність фінансової стійкості комерційного банку та способи її забезпечення. Економічні нормативи регулювання діяльності банків та нагляд за їх дотриманням.

Ліквідність та платоспроможність банку. Оцінка ресурсної бази банку з позицій ліквідності та забезпеченості потреб банку в ліквідних засобах.

Основні підходи щодо управління банківськими ризиками. Поняття та мета процесу управління банківськими ризиками. Етапи процесу управління банківськими ризиками. Організаційна структура ризик-менеджменту банку.

Порядок формування і використання резервів для покриття можливих втрат банку від активних операцій. Резервний фонд комерційного банку. Резерв для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банку. Порядок формування і використання резервів для відшкодування можливих втрат від дебіторської заборгованості і від операцій з цінними паперами.

Фінансові звіти банку та оцінка його діяльності.

Прибутковість банку: поняття та оцінка. Засоби підвищення продуктивності діяльності банку.

ОРІЄНТОВАНІ ЗАПИТАННЯ ДЛЯ АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

Запитання першого рівня складності

1. Контроль за встановленням і дотриманням підприємствами встановлених лімітів каси та строків здавання готівкової виручки з каси здійснюють...
2. Метою залучення міжбанківських кредитів є...
3. Учасниками міжбанківського ринку кредитних ресурсів є...
4. Операції з надання банкам кредитів у встановленому Національним банком України порядку – це...
5. Готівковий оборот за структурою поділяється на...
6. Документ на паперовому носії, що містить доручення або вимогу до перерахування коштів з рахунка платника на рахунок отримувача, – це...
7. Розрахункові документи, що надійшли до банку протягом операційного часу, він виконує...
8. Операції, які визначають передачу банками коштів клієнтам у тимчасове користування за плату у формі процента, – це...
9. Операції, які здійснюються банками за дорученням клієнтів у готівковій і безготівковій формах, – це...
10. Основні функції банків, що визначають їх дійсну сутність, – це...

Запитання другого рівня складності

Запитання для надання розгорнутої теоретичної відповіді

1. Обґрунтуйте сутність сучасного банку.
2. Охарактеризуйте структуру банківської системи України.
3. Поняття банківської ліцензії, зміст процедури ліцензування.
4. Банківські ресурси: зміст, структура та джерела формування.
5. Механізм формування власного капіталу банку.
6. Особливості міжбанківського кредитування.
7. Механізм кредитування НБУ комерційних банків.
8. Гарантування банківських депозитів в Україні.
9. Організація грошових розрахунків у економіці.
10. Характеристика платіжного обороту.
11. Основи організації безготівкових розрахунків.
12. Мета та принципи організації безготівкових розрахунків.
13. Переваги й недоліки різних форм безготівкових розрахунків.
14. Механізм функціонування системи електронних платежів Національного банку України.
15. Особливості формування залучених ресурсів банківських установ.
16. Міжбанківські розрахунки.
17. Система електронних платежів НБУ.
18. Поняття, види та характеристика банківських платіжних карток.
19. Технологія розрахунків з використанням платіжних карток.
20. Учасники системи карткових розрахунків, їх права та обов'язки.
21. Класифікація банківських кредитів.
22. Процес банківського кредитування.
23. Характеристика ринку цінних паперів.
24. Операції банків на ринку цінних паперів.
25. Формування банківського портфеля цінних паперів.
26. Характеристика банківських послуг.
27. Сутність фінансової стійкості комерційного банку та способи її забезпечення.
28. Доходи і витрати банку.
29. Ліквідність і платоспроможність банку.
30. Формування резервів для покриття можливих втрат банку від активних операцій.
31. Економічна сутність та необхідність регулювання діяльності банків.
32. Економічні нормативи регулювання діяльності банків.
33. Банківський нагляд: сутність та методи нагляду за діяльністю банків.
34. Фінансова звітність банку.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Банківські операції : підручник / М.І. Савлук, М.Ф. Пуховкіна, [та ін.]; за ред. А.М. Мороз. – 3-є вид., перероб. і доп. – К. : КНЕУ, 2008. – 608 с.

2. Васюренко О.В. Банківські операції : навч. посібник / О.В. Васюренко. – 6-те вид., перероб. і доп. – К. : Знання, 2008. – 318 с.
3. Вовк В.Я., Хмеленко О.В. Кредитування і контроль : навч. посіб. – К.: Знання, 2008. – 463 с.
4. Вовчак О.Д. Банківська справа : навч. посібник / О.Д. Вовчак, Н.М. Руцишин. – Львів : Новий світ-2000, 2008. – 560 с.
5. Коваленко В.В. Центральний банк і грошово-кредитна політика : навч.-метод. посібник / В.В. Коваленко. – Суми : Університетська книга, 2009. – 224 с.
6. Маркетинг у банку : навч.-метод. посібник / А.В. Нікітін, Т.Г. Іванова, І.Г. Брітченко, О.М. Момот. – К. : КНЕУ, 2010. – 474 с.
7. Організація контролю в банку : навч. посібник / уклад. І.В. Белова. – Суми : Університетська книга, 2009. – 302 с.
8. Скоморович І.Г. Банківські операції : навч. посібник / І.Г. Скоморович. – Львів : Магнолія-2006, 2010. – 482 с.
9. Офіційні дані Фонду гарантування вкладів фізичних осіб [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.fg.org.ua/>
10. Офіційні статистичні матеріали Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>.

7. ДИСЦИПЛІНА «БАНКІВСЬКА СИСТЕМА»

Теоретичні засади організації банківської системи: сутність, принципи побудови, функції

Еволюція банківської діяльності. Походження, розвиток та функції банківської системи. Етапи формування сучасної банківської системи України. Становлення, розвиток банківської системи України та основні зовнішні чинники, які на нього впливають.

Сутність банківської системи та її інституціональна структура. Головні цілі та завдання функціонування банківської системи. Умови нормального функціонування банківської системи. Функції банківської системи. Загальні та специфічні риси банківської системи.

Структура банківської системи України.

Особливості побудови банківських систем у різних країнах. Моделі взаємовідносин і взаємозв'язків між центральними та існуючими гілками влади в країні. Банківська система США. Банківська система Німеччини. Банківська система Японії.

Роль банківської системи в економічному розвитку країни. Особлива роль банківської системи.

Банки другого рівня як ключова складова банківської системи

Організаційна структура та управління банком. Функціональна, дивізіональна та матрична структура банку. Функції та компетенція загальних зборів учасників банку, наглядової ради, правління (ради директорів), ревізійної комісії, служби внутрішнього аудиту та постійно діючих комітетів.

Сутність, основні принципи організації банківських операцій, їх класифікація. Взаємодія структурних підрозділів банку при виробництві і продажу банківських послуг.

Концепції управління діяльністю банку. Організація планування і контролю роботи банку. Оптимізація внутрішньобанківського управління.

Ресурсна база комерційного банку. Поняття ресурсної бази банку, її структура. Власний капітал комерційного банку. Регулятивний капітал комерційного банку. Позичені та залучені ресурси комерційного банку. Депозитні операції банку.. Класифікація депозитів.

Базові банківські операції. Особливості здійснення кредитно-інвестиційних операцій банків. Сутність кредитних операцій банків. Стадії кредитного процесу. Сутність інвестиційних операцій банку. Класифікація операцій комерційних банків з цінними паперами.

Специфіка операцій в іноземній валюті. Класифікація валютних операцій.

Статус та основні функції центральних банків

Поняття центрального банку. Функції центральних банків. Основні моделі взаємодії центральних банків з органами влади. Фактори оцінки рівня незалежності центрального банку. Операції центрального банку.

Сутність грошово-кредитної політики, її класифікація. Механізм взаємозв'язку цілей та інструментів грошово-кредитної політики.

Валютна політика. Складові валютної політики. Валютна політика України.

Стабільність банківської системи

Ризик у банківській системі. Сутність банківського ризику. Причини виникнення банківського ризику. Класифікація банківського ризику. Зміст банківських ризиків за класифікацією НБУ.

Стабільність банківської системи та системний ризик. Поняття фінансової стабільності банку. Проблеми та загрози фінансовій стабільності банків. Внутрішні фактори, які впливають на фінансову стабільність банків. Зовнішні фактори, які впливають на фінансову стабільність банків.

Організація та функціонування системи ризик-менеджменту в банку.

Антикризове управління банківською системою. Сутність поняття антикризового управління. Класифікація цілей антикризового управління банком. Етапи стратегічного антикризового управління банку. Види антикризового управління банком.

Банківська система в умовах глобалізації

Створення та особливості функціонування міжбанківських об'єднань. Сутність глобалізаційних процесів у банківській діяльності. Чинники стимулювання розвитку глобалізації банківської сфери.

Сфери міжнародного банківського бізнесу. Поняття міжнародної банківської справи. Характеристика міжнародного банківського бізнесу. Міжнародні банківські послуги.

Діяльність банків у міжнародних фінансових центрах.

Іноземний капітал у банківській системі.

Взаємодія національної банківської системи з міжнародними фінансовими організаціями.

Державне регулювання банківської системи

Регулювання діяльності банків. Антимонопольне регулювання. Методи банківського регулювання.

Банківський нагляд: завдання та принципи діяльності. Здійснення державного контролю за діяльністю банків. Заходи впливу НБУ щодо діяльності сучасних банків.

Фінансовий моніторинг. Основні принципи банківського нагляду.

Міжнародні стандарти банківської діяльності

Розвиток банківського регулювання на наднаціональному рівні.

Соціальна відповідальність банківського сектору.

ОРІЄНТОВАНІ ЗАПИТАННЯ ДЛЯ АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

Запитання першого рівня складності

1. Принципами кредитування є...
2. Як називається надання центральним банком кредитів комерційним банкам з метою підтримання їх поточної ліквідності?
3. Коефіцієнт, який відображає співвідношення між первинною емісією грошей і кінцевим збільшенням грошової маси в результаті цієї емісії, називається...
4. Єдиний рахунок, за яким здійснюються всі розрахункові та кредитні операції клієнта, називається...
5. Які операції комерційних банків полягають у розміщенні банками сформованих ресурсів з метою отримання прибутку?
6. Банком вважається...
7. Централізоване управління резервами комерційних банків у складі банківської системи полягає в...
8. Спеціалізованими банками є фінансові установи, які...
9. Як впливає зниження облікової ставки центрального банку на грошову масу?
10. Як обсяг надлишкових резервів, що є у розпорядженні комерційних банків, впливає на їх здатність розширювати пропозицію грошей?

Запитання другого рівня складності

Запитання для надання розгорнутої теоретичної відповіді

1. Поняття банківської системи, основи її організації, функції та завдання.
2. Характеристика пасивних операцій комерційних банків.
3. Характеристика активних операцій комерційних банків.
4. Операції комерційних банків з цінними паперами.
5. Валютні операції комерційних банків.

6. Центральний банк у банківській системі України, основні завдання та функції.
7. Грошово-кредитна політика центрального банку, суть, види та завдання.
8. Банківські послуги, їх суть та види.
9. Сутність, принципи і види кредитів.
10. Фінансовий аналіз діяльності комерційного банку.
11. Управління активами та пасивами комерційного банку.
12. Банківський менеджмент, функції, принципи, завдання.
13. Регулювання банківської діяльності і нагляд.
14. Капітал комерційного банку, склад та управління ним.
15. Гарантування вкладів фізичних осіб.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Банківські операції : підручник / М.І. Савлук, М.Ф. Пуховкіна, [та ін.]; за ред. А.М. Мороз. – 3-є вид., перероб. і доп. – К. : КНЕУ, 2008. – 608 с.
2. Васюренко О.В. Банківські операції : навч. посібник / О.В. Васюренко. – 6-те вид., перероб. і доп. – К. : Знання, 2008. – 318 с.
3. Вовк В.Я., Хмеленко О.В. Кредитування і контроль : навч. посіб. – К.: Знання, 2008. – 463 с.
4. Вовчак О.Д. Банківська справа : навч. посібник / О.Д. Вовчак, Н.М. Руцишин. – Львів : Новий світ-2000, 2008. – 560 с.
5. Коваленко В.В. Центральний банк і грошово-кредитна політика : навч.-метод. посібник / В.В. Коваленко. – Суми : Університетська книга, 2009. – 224 с.
6. Маркетинг у банку : навч.-метод. посібник / А.В. Нікітін, Т.Г. Іванова, І.Г. Брітченко, О.М. Момот. – К. : КНЕУ, 2010. – 474 с.
7. Організація контролю в банку : навч. посібник / уклад. І.В. Белова. – Суми : Університетська книга, 2009. – 302 с.
8. Скоморович І.Г. Банківські операції : навч. посібник / І.Г. Скоморович. – Львів : Магнолія-2006, 2010. – 482 с.
9. Офіційні дані Фонду гарантування вкладів фізичних осіб [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.fg.org.ua/>
10. Офіційні статистичні матеріали Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>.

8. ДИСЦИПЛІНА «ФІНАНСОВИЙ АНАЛІЗ»

Теоретичні основи фінансового аналізу

Зміст та основні завдання фінансового аналізу. Фінансова діяльність підприємства в системі функціональних завдань фінансового менеджменту. Організація фінансової діяльності підприємств.

Поняття фінансового аналізу. Класифікація методів економічного аналізу. Інформаційне забезпечення аналізу фінансового стану підприємства. Категорії фінансового аналізу.

Типи і моделі фінансового аналізу. Аналітичні коефіцієнти фінансового аналізу. Оцінка фінансового стану підприємства.

Метод оцінки і прогнозування фінансового стану підприємства на основі його бухгалтерської звітності.

Загальна оцінка фінансового стану підприємства

Сутність і етапи аналізу фінансового стану підприємства. Показники, що характеризують фінансовий стан підприємства.

Оцінка фінансового стану підприємства за допомогою обчислення системи економічних показників (експрес-аналіз). Основні показники оцінки фінансового стану підприємства та їх групи.

Показники рентабельності, платоспроможності, ліквідності, забезпеченості запасів і витрат власними та позиченими коштами та фінансової стійкості.

Аналіз фінансової стійкості підприємства

Сутність фінансової стійкості підприємства. Поточна фінансова стійкість підприємства її визначення і типи.

Показники оцінки фінансової стійкості підприємства: коефіцієнт забезпеченості запасів і витрат джерелами коштів; надлишок (чи нестача) засобів для формування запасів і витрат; запас стійкості фінансового стану (у днях); надлишок (чи нестача) засобів на 1 тис. грн запасів. Дослідження фінансової стійкості підприємства на основі побудови балансу неплатоспроможності. Класифікація типів фінансової стійкості підприємства.

Джерел формування запасів і витрат. Показники оцінки фінансової стійкості підприємства: коефіцієнт концентрації власного капіталу; коефіцієнт фінансової залежності; коефіцієнт маневреності власного капіталу; коефіцієнт структури довгострокових вкладень; коефіцієнт співвідношення власних і залучених коштів; коефіцієнт довгострокового залучення позичених коштів; коефіцієнт структури залученого капіталу; коефіцієнт концентрації позичкового капіталу.

Складання агрегованого балансу підприємства.

Аналіз ліквідності та платоспроможності підприємства

Аналіз ліквідності балансу підприємства та визначення її за допомогою коефіцієнтів. Коефіцієнт поточної ліквідності.

Аналіз змін у складі коштів і джерел їх утворення. Коефіцієнт швидкої ліквідності, коефіцієнт абсолютної ліквідності, коефіцієнт покриття запасів, розрахунок індексу ліквідності.

Аналіз платоспроможності підприємства. Ознаки платоспроможності підприємства та етапи його аналізу. Коефіцієнт поточної ліквідності, коефіцієнт забезпеченості власними коштами.

Аналіз грошових потоків підприємства

Аналіз руху грошових коштів. Управління грошовими потоками, етапи, логіка та методика такого аналізу.

Модель Баумоля. Модель Міллера-Ора.

Аналіз кредитоспроможності підприємства

Сутність кредитоспроможності та необхідність її оцінювання. Види кредиту та надання кредиту. Можливості та умови кредитування. Кредитоспроможність.

Оцінювання кредитоспроможності позичальника. Методика оцінювання фінансового стану для отримання кредиту. Етапи оцінювання фінансового стану позичальника.

Система показників, що характеризують фінансовий стан позичальника та методика їх оцінювання.

Визначення класу позичальника. Порядок визначення інтегрованого показника фінансового стану підприємства.

Аналіз ефективності використання капіталу

Ціна капіталу. Базова концепція капіталу підприємства. Формування статутного капіталу.

Ціна основних джерел капіталу. Елементи позикового капіталу підприємства. Визначення розміру дивідендів та алгоритм його розрахунку.

Зважена ціна капіталу та її розрахунок. Розрахунок показника доходу до розподілу капіталу підприємства.

Гранична ціна капіталу. Розрахунок ціни капіталу на основі прогнозних значень витрат.

Оцінювання виробничо-фінансового леверіджу

Сутність леверіджу і його роль у фінансовому аналізі. Види леверіджу: виробничий леверидж, фінансовий леверидж та виробничо-фінансовий леверидж. Аналіз взаємозв'язку доходу та леверіджу. Кількісна оцінка рівня леверіджу.

Оцінка і прогнозування левериджу. Аналіз фінансового леверіджу. Метод «мертвої точки».

Економічний зміст показника виробничого леверіджу. Оцінка і прогнозування виробничого леверіджу.

Економічний зміст фінансового леверіджу. Категорії та рівні фінансового леверіджу. Оцінка і прогнозування фінансового леверіджу.

Основи теорії структури капіталу. Показники фінансового ризику.

Аналіз ділової активності та ділової привабливості підприємства

Поняття та сутність ділової активності підприємства. Елементи фінансових ресурсів. Оцінка ділової активності підприємства. Темпи приросту. Формування фінансових ресурсів підприємства від господарської діяльності та їх використання. Показників оцінки внутрішньої ділової активності підприємства. Параметрами та рівень ділової активності підприємства.

Аналіз і оцінка ділової активності підприємства за показниками економічного зростання. Функції прибутку. Чистий прибуток. Показники вартісної оцінки та ділової активності підприємства. Аналіз динаміки обсягу господарювання. Оцінка використання майнових ресурсів підприємства. Аналіз

ефективності формування та динаміці структури доданої вартості підприємства. Економічна ефективність.

Аналіз і оцінка ділової активності персоналу підприємства. Формування ділової активності персоналу підприємства. Оцінка кваліфікації персоналу. Оцінка забезпеченості підприємства трудовими ресурсами. Показники розрахунку аналізу робочого часу персоналу. Показник трудомісткості. Аналіз, динаміка та рівень продуктивності праці і трудомісткості господарської діяльності.

Аналіз фінансового стану неплатоспроможних підприємств

Визначення незадовільної структури балансу підприємства. Система управління фінансами підприємства. Банкрутство підприємства. Аналіз і оцінка структури балансу підприємства. Коефіцієнти поточної ліквідності та забезпеченості власними коштами.

Джерела інформації та методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства. Економічні показники поточної платоспроможності та неплатоспроможності. Коефіцієнт покриття. Навмисне банкрутство. Коефіцієнт Бівера.

Аналіз і оцінка реальних можливостей відновлення платоспроможності підприємства. Основні показники задовільної та незадовільної структури балансу. Коефіцієнт втрати платоспроможності. Критерії прогнозування потенційного банкрутства. Фундаментальну діагностику банкрутства. Розробка системи фінансових планів.

Аналіз зв'язку неплатоспроможності підприємства із заборгованістю держави перед ним.

Методи прогнозування можливого банкрутства підприємства. Зарубіжні моделі прогнозування ймовірності банкрутства підприємства.

ОРІЄНТОВАНІ ЗАПИТАННЯ ДЛЯ АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

Запитання першого рівня складності

1. Майно підприємства формується з...
2. Коефіцієнт мобільності активів – це...
3. До оборотного капіталу належить...
4. Відношення обсягу виробленої продукції до середньорічної вартості основних виробничих фондів – це показник...
5. Баланс підприємства буде абсолютно ліквідним за умови, якщо...
6. Фінансовий стан підприємства вважається добрим за умови...
7. До зовнішніх факторів, що створюють передумови виникнення кризи на підприємстві, не належать...
8. Який показник розраховується під час аналізу можливості банкрутства підприємства, якщо структура балансу є незадовільною...
9. Рівень фінансового левериджу вимірюється відношенням...
10. Тривалість операційного циклу – це...
11. Основним завданням аналізу фінансової стійкості є...

12. «Золоте правило розвитку підприємства» має вигляд...
13. Ознаками «доброго» балансу щодо підвищення ефективності діяльності підприємства можна вважати ситуацію, за якої...
14. Стан фінансових ресурсів, їх формування та використання, який відповідає вимогам ринку, забезпечує економічне зростання підприємства, його платоспроможність та кредитоспроможність в умовах допустимого рівня ризику – це...
15. В основі вертикального аналізу лежить...

Запитання другого рівня складності

Запитання для надання розгорнутої теоретичної відповіді

1. Сутність фінансового аналізу.
2. Предмет і об'єкти фінансового аналізу.
3. Види фінансового аналізу.
4. Методи фінансового аналізу.
5. Суб'єкти і користувачі фінансового аналізу.
6. Організація фінансового аналізу.
7. Методичне забезпечення фінансового аналізу.
8. Зміст і поняття фінансової звітності.
9. Основні джерела інформації фінансового стану підприємства.
10. Вимоги до інформації фінансового аналізу.
11. Етапи попереднього аналізу фінансового стану підприємства.
12. Класифікація показників попередньої оцінки фінансового стану підприємства.
13. Аналіз показників попередньої оцінки фінансового стану підприємства.
14. Етапи аналізу майна підприємства.
15. Аналіз структури і динаміки майна підприємства.
16. Основні показники оцінки майнового стану підприємства.
17. Аналіз складу і динаміки необоротних коштів підприємства.
18. Аналіз складу і динаміки необоротних коштів підприємства.
19. Аналіз джерел майна підприємства.
20. Аналіз ефективності використання майна підприємства.
21. Економічна сутність оборотних активів підприємства.
22. Аналіз стану і використання оборотних коштів підприємства.
23. Поняття ліквідності підприємства.
24. Аналіз ліквідності підприємства.
25. Аналіз платоспроможності підприємства.
26. Склад джерел формування капіталу підприємства.
27. Аналіз структури і динаміки джерел капіталу підприємству.
28. Аналіз стану і ефективності формування джерел капіталу підприємства.
29. Економічна суть грошових потоків підприємства.
30. Аналіз структури і динаміки грошових потоків.
31. Аналіз ефективності формування грошових потоків.
32. Поняття фінансової стійкості підприємства.
33. Аналіз і оцінка стійкості фінансового стану підприємства.

34. Показники оцінки фінансової стійкості підприємства.
35. Сутність кредитоспроможності підприємства.
36. Оцінювання кредитоспроможності позичальника.
37. Методика оцінки показників, що характеризують фінансовий стан позичальника.
38. Поняття ділової активності підприємства.
39. Аналіз і оцінка ділової активності підприємства.
40. Показники прибутковості та рентабельності підприємства.
41. Аналіз рівня рентабельності виробництва.
42. Рейтингова оцінка фінансового стану підприємства.
43. Вибір критеріїв рейтингової оцінки фінансового стану.
44. Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства.
45. Аналіз і оцінка реальних можливостей відновлення платоспроможності підприємства.
46. Аналіз показників банкрутства підприємства.
47. Аналіз зв'язку неплатоспроможності підприємства із заборгованістю держави перед ним.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Закон України «Про внесення змін до ст. 20 Закону України «Про підприємства України» від 21.09.2000 р.
2. Закон України «Про державну підтримку малого підприємництва» від 19 жовтня 2000 р.
3. Закон України «Про національну програму сприяння розвитку малого підприємництва в Україні» від 21 грудня 2000 р.
4. Бланк І.А. Управління фінансовою стабілізацією підприємства. – К. : Ніка-Центр, Ельга, 2013. – 496 с.
5. Бланк І.О., Ситник Г.В. Управління фінансами підприємств і об'єднань : навч. посіб. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2006. – 183 с.
6. Данилов О.Д. Фінанси підприємств у запитаннях і відповідях : навч. посібник / О.Д.Данілов, Т.В. Паєнтко. – К. : КНТ, 2009. – 272 с. – ISBN 978-966-373-509-2.
7. Крамаренко Г.О. Фінансовий аналіз і планування : навч. пос. – К. : Центр навчальної літератури, 2016. – 224 с.
8. Крамаренко Г.О., Чорна О.Є., Кургузова В.М. Фінанси. Практикум. – Дніпропетровськ : Вид-во ДУЕП, 2006. – 52 с.
9. Крамаренко Г.О., Чорна О.Є. Фінансовий менеджмент : підручник. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 520 с.
10. Фінансова діяльність підприємства : підручник / О.М. Бандурка, М.Я. Коробов, П.І. Орлов, К.Я. Петрова. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : Либідь, 2013. – 384 с. – ISBN 966-06-0239-1.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з навчальної роботи

Олександр ГРИЦУК

_____ 2022 р.

КРИТЕРІЇ

**оцінювання досягнення результатів навчання
на атестаційному екзамені за освітньо-професійною програмою
«Фінанси, банківська справа та страхування»
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
галузі знань 07 «Управління та адміністрування»**

Структура оцінки атестаційного екзамену

Оцінка *атестаційного екзамену* (за шкалою від 0 до 100 балів) складається із суми балів, виставлених атестаційною комісією в результаті перевірки письмової роботи, виконаної студентом під час атестаційного екзамену, за відповіді студента на кожне з 14 запитань білета атестаційного екзамену.

Порядок оцінювання досягнення результатів навчання

Оцінку атестаційного екзамену визначають у такому порядку:

- 1) виставляють бали за відповіді на кожне запитання білета атестаційного екзамену виходячи із наведених нижче критеріїв оцінювання відповідей;
- 2) обчислюють оцінку атестаційного екзамену за формулою:

$$O = \sum_{i=1}^{14} B_i,$$

де B_i – кількість балів за відповідь на i -е запитання.

Відповіді у чернетці не перевіряють та до уваги не беруть.

Критерії оцінювання відповідей на запитання

Відповідь на кожне запитання першого рівня складності (запитання з 1-го по 10-е, які передбачають вибір студентом відповіді із наведених у білеті 3 варіантів відповіді, із яких тільки один правильний) може бути оцінена у 2 бали (якщо вибрано правильну відповідь) або 0 балів (якщо вибрано неправильну відповідь із запропонованих у білеті варіантів відповіді, або вибрано більше одного варіанта відповіді, або відповідь не надано).

Відповідь на кожне запитання другого рівня складності (запитання з 11-го по 14-е, які передбачають надання студентом розгорнутої теоретичної відповіді) може бути оцінена балами від 0 до 20.

Відповідь на запитання другого рівня складності оцінюють виходячи із наведених у таблиці характеристик відповіді.

Кількість балів	Характеристика відповіді
16–20	<p>Повна, наведена у логічно правильній послідовності відповідь, яка свідчить про всебічні, систематизовані та глибокі знання матеріалу навчальної дисципліни; демонструє здатність студента вільно оперувати здобутими знаннями: диференціювати та інтегрувати їх, відтворювати та аналізувати отриману інформацію, робити обґрунтовані висновки та узагальнення, виявляти й відстоювати власну позицію, переконливо висловлювати думку та чітко формулювати відповідь.</p> <p>Як правило, таку оцінку отримує студент, який відповів на запитання не менше ніж на 90 %.</p> <p>Відповідь оцінюють у 20 балів тільки за умови надання вичерпної відповіді на запитання.</p>
11–15	<p>Досить повна, без суттєвих неточностей, наведена у логічно правильній послідовності відповідь, яка свідчить про ґрунтовні та систематизовані знання матеріалу навчальної дисципліни; демонструє здатність студента впевнено оперувати здобутими знаннями: відтворювати та аналізувати отриману інформацію, пояснювати основні закономірності, робити висновки, чітко висловлювати думку та формулювати відповідь.</p> <p>Як правило, таку оцінку отримує студент, який відповів на запитання на 70–90 %.</p>
6–10	<p>Не зовсім повна, із неточностями та окремими незначними помилками, наведена в основному у правильній послідовності відповідь, яка свідчить про задовільні знання матеріалу навчальної дисципліни, демонструє здатність студента відтворювати основний матеріал навчальної дисципліни відповідно до поставленого запитання.</p> <p>Як правило, таку оцінку отримує студент, який відповів на запитання на 50–70 %.</p>
1–5	<p>Фрагментарна, із суттєвими неточностями та принциповими помилками відповідь, яка свідчить про неповноту знань основного матеріалу навчальної дисципліни, демонструє наявність у студента утруднень при відтворенні інформації відповідно до поставленого запитання.</p> <p>Як правило, таку оцінку отримує студент, який відповів на запитання менше ніж на 50 %.</p>

0	Відповідь не надано або надана відповідь не відповідає поставленому запитанню.
---	--

Оцінка атестаційного екзамену від 0 до 59 балів вважається незадовільною.

Завідувач кафедри
фінансів, обліку і аудиту
д-р екон. наук, професор

Антоніна БАЗИЛЮК

ДОДАТОК А
ФОРМА БІЛЕТА АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ
 НАЦІОНАЛЬНИЙ ТРАНСПОРТНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
АТЕСТАЦІЙНИЙ ЕКЗАМЕН

*Освітня програма «Фінанси, банківська справа та страхування»
 спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»*

Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор
з навчальної роботи

Завідувач кафедри
фінансів, обліку і аудиту

Білет № ____

Запитання I рівня складності

Запитання та варіанти відповідей	Позначення студентом вибраної відповіді
1. Текст запитання	
а) варіант відповіді	
б) варіант відповіді	
в) варіант відповіді	
2. Текст запитання	
а) варіант відповіді	
б) варіант відповіді	
в) варіант відповіді	
3. Текст запитання	
а) варіант відповіді	
б) варіант відповіді	
в) варіант відповіді	
4. Текст запитання	
а) варіант відповіді	
б) варіант відповіді	
в) варіант відповіді	
5. Текст запитання	
а) варіант відповіді	
б) варіант відповіді	
в) варіант відповіді	

6. Текст запитання	
а) варіант відповіді	
б) варіант відповіді	
в) варіант відповіді	
7. Текст запитання	
а) варіант відповіді	
б) варіант відповіді	
в) варіант відповіді	
8. Текст запитання	
а) варіант відповіді	
б) варіант відповіді	
в) варіант відповіді	
9. Текст запитання	
а) варіант відповіді	
б) варіант відповіді	
в) варіант відповіді	
10. Текст запитання	
а) варіант відповіді	
б) варіант відповіді	
в) варіант відповіді	

Запитання II рівня складності

11. Текст запитання

12. Текст запитання

13. Текст запитання

14. Текст запитання

Розглянуто та схвалено на засіданні кафедри фінансів, обліку і аудиту.
Протокол № 8 від 21 квітня 2022 року.

Розглянуто та схвалено на засіданні Вченої Ради факультету менеджменту, логістики та туризму.
Протокол № 7 від 27 квітня 2022 року.

Розглянуто та схвалено на засіданні Науково-методичної ради Національного транспортного університету.
Протокол № 29 від 29 квітня 2022 року.